

ŽIVOT

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

JÚL
LIPIEC 2000

Č. 7 (506)

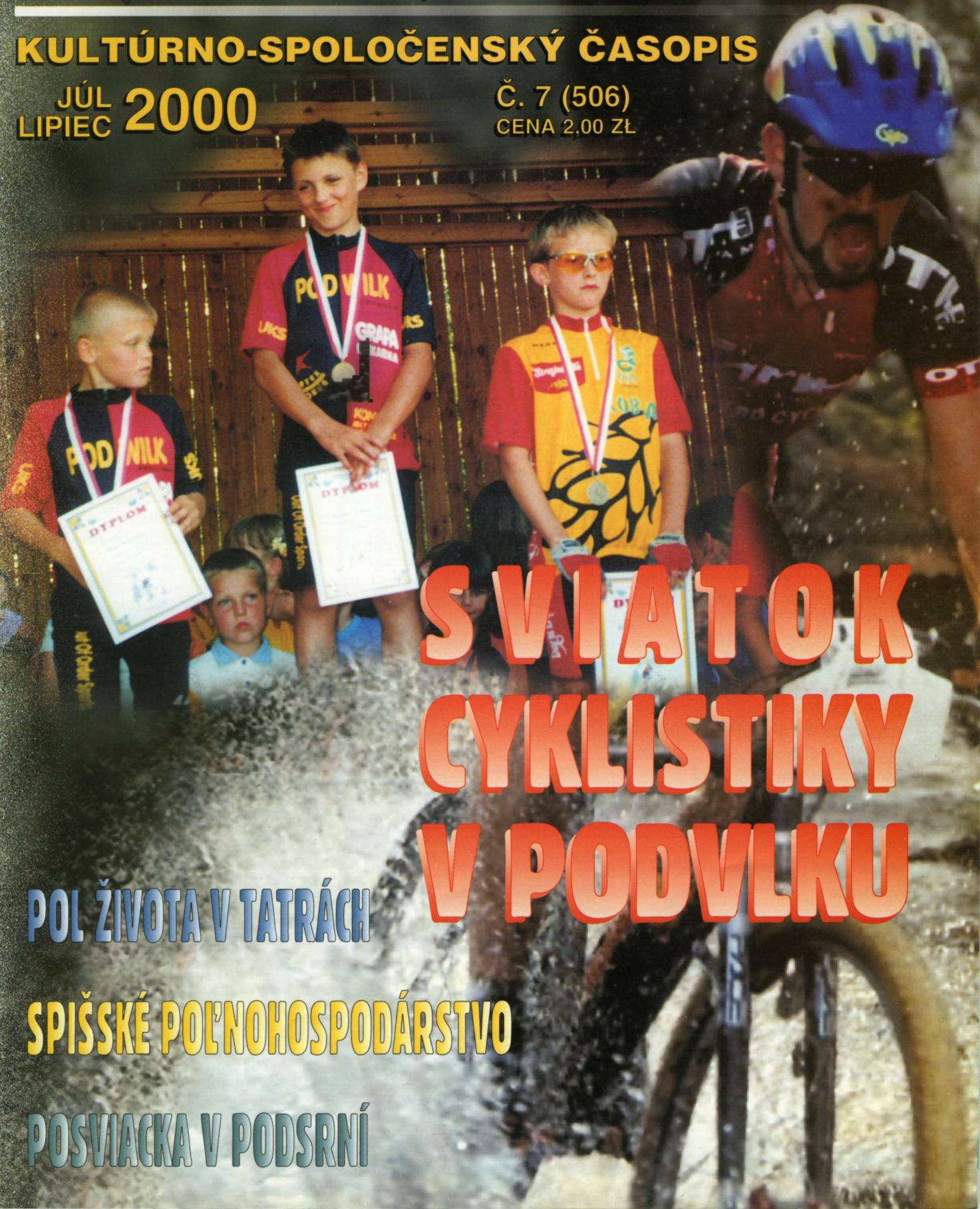
CENA 2,00 ZŁ

SVIATOK CYKLISTIKY V PODVLKU

POL ŽIVOTA V TATRÁCH

SPIŠSKÉ POĽNOHOSPODÁRSTVO

POSVIACKA V PODSRNÍ

Dobrovoľné požiarne zbyry plnia na vidieku významnú úlohu a tešia sa všeobecnej úcte a uznaní. Nečudo, že každé požiarnické podujatie v obci vzbudzuje zakaždým veľký záujem širokého okruhu občanov. Nebolo tomu ináč ani prednedávnom v Podsrní, kde sa 21. mája t.r. konala posviacka zástavy miestneho hasičského zboru, ktorá sa stala sviatkom celej obce. Podrobnejšie o tomto podujati píšeme na str. 18-19. Foto. P. Kollárik

V ČÍSLE:

V Belej kostol malujú	4-5
Pol života v Tatrách.....	6
Celkom obyčajný život	7
Pozoruhodný ľudový umelec	8
Novozvolené výbory MS SSP	9
Bývať na dedine, ale negazdovať...	10
Spišské polnohospodárstvo	12
Slovenská menšina v Poľsku (1)	13-14
Samorast z Jablonky	15
Súťaž detí v spoločenských tancoch	16-17
Sviatok podsrnianskych hasičov	18-19
Povedky na voľnú chvíľu	20-21
Čitatelia - redakcia	22-24
Poľnohospodárstvo	25
Mladým - mladším - najmladším	26-27
Šport a hudba	28
Učíme sa pliesť	29
Naša poradňa	30-31
Psychozábava - humor	32-33
Zaujímavosti	34

NA OBÁLKE: 11. júna t.r. sa v Podvuku už po tretí raz uskutočnili terénne preteky na horských bicykloch v rámci Poľsko-slovenskej tatranskej ligy. Podvukania sa ukázali nielen ako znamení organizátori, ale aj ako výborní cyklisti. Ich pretekári vyhrali súťaže v niekoľkých vekových kategóriách. Na našom zábere víťazi v skupine chlapcov (D2): 1. Robert Torba, 2. Piotr Knechta (oba z Podvuka), 3. Krzysztof Pacura z Brzeska. Foto: J. Bryja. Návrh obálky: A. Koziol. Fotoreportáz z pretekov na 3. str. obálky.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7
tel. 633-36-88

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE
ZARZĄD GŁÓWNY

SPOŁOK SLOVÁKOV V POĽSKU
ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 632-66-04
tel./fax: 634-11-27

Czasopismo zostało wydane
przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Redaktor naczelny:
JÁN ŠPERNOGA

Zespół:
Peter Kollárik, Ján Bryja

Społeczne kolegium doradcze:
Zofia Bogačková, Jerzy M. Bożyk
František Harkabuz, Žofia Chalupková,
Bronislav Knapčík, Lídia Mšálová,
Anton Pivovarčík

Skład:
Redakcja Život

Łamanie i druk:
Drukarnia TSP
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:
Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje
Zarząd Główny w Krakowie w terminach:
do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze roku
bieżącego lub bezpośrednio
wpłatą na konto:
Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A.
III/O Kraków 10701193-2017-2221-0100

Prenumeratę czasopisma
można zacząć w każdej chwili.

**Cena prenumeraty dla kół
i oddziałów Towarzystwa:**

1 miesiąc - 2 zł
półrocznie - 12 zł
rocznie - 24 zł

Cena prenumeraty zagranicznej
jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej
dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstu, rysunków
i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega
sobie prawo skrótów oraz zmian
tytułów nadesłanych tekstów.

Redakcja nie odpowiada za treść
materiałów pozaredakcyjnych, nie
zawsze zgodnych z poglądami redakcji.

PL ISSN 0514-0188, INDEX 38501

PRED XI. ZJAZDOM SSP

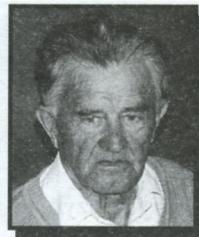
JANA
MAJERČÁKOVÁ
z Novej Belej

- Myslím si, že s činnosťou našej miestnej skupiny môžeme byť spokojní. Medzi členmi nám nechýbajú ani mladí krajania, ktorí sa zapájajú do práce v MS. Už dlhší čas pôsobí nás folklórny súbor Spiš, ktorý vedie krajan Jozef Majerčák. Počína si veľmi dobre a mládež v ňom rada účinkuje. J. Majerčák vedie aj detskú skupinu, ktorá neskôr bude dopĺňať zloženie súboru. Nemusím hľadáni ani hovoriť, ako veľmi súbor oživuje krajanskú kultúrnu činnosť v obci. Treba mu však pomôcť, aby sa mohol lepšie realizovať. Chceli by sme rozvinúť väčšiu spoluprácu so slovenskými obcami, aby náš Spiš mohol častejšie vystupovať na Slovensku, a opačne - slovenské súbory u nás.

V našej obci je o slovenčinu celý čas veľký záujem. Máme slovenské bohoslužby, ba aj slovenskú školu. Zišli by sa nám však nové, aktuálne slovenské učebnice a iné knihy. Aj do klubovne by sme potrebovali slovenské knihy a časopisy, ktoré by mládež zaujali. Veď okrem nášho Života nemáme prístup k žiadnym iným slovenským časopisom. Pred rokmi sme v obci mali ochotnícke divadlo. Myslím si, že jeho činnosť by sa dalo obnoviť, keby sa našiel niekto, kto by ho viedol. Už som rozmyšľala nad tým, že by sme cez zimu, keď je viacero času, mohli nacvičiť s deťmi nejakú divadelnú scénu. Lenže opäť by sme potrebovali aspoň niekoľko nových kníh, nových divadelných hier, aby nenacvičovali to, čo už všetci poznajú.

Naša klubovňa si vyžaduje generálnu opravu, lebo je vo veľmi zlom stave. Treba ju aspoň omaľovať, vymeniť okná a nejako zmodernizovať, napojiť na vodovodnú sieť, zriadíť sociálne zariadenia a pod. Na to by sme však potrebovali finančnú podporu. Plánujeme usporiadať zopár tanecných zábav, aby sme aj sami získali nejaké prostriedky na klubovňu a iné potreby miestnej skupiny. Klubovňa je pre nás veľmi dôležitá, lebo je to jediné miesto, kde môže náš súbor nacvičovať, a kde sa môžu krajania stretnať.

Dnes dochádza k značnému národnostnému premiešaniu obyvateľstva, preto je ľahšie rozvíjať činnosť miestnych skupín, preto aj zaniká slovenčina na školách. U nás však, ako som už spomenula, je o slovenčinu veľký záujem. Aj na budúci rok je do slovenskej školy zapísaných dosť detí. Deti treba však povzbudzovať. Som rada, že sa môžu zúčastňovať tzv. školy v prírode na Slovensku, ako aj rôznych poznávacích zájazdov na Slovensko. Dúfam, že tak bude aj ďalej. Niektorí naši žiaci študujú na slovenských stredných školách, a to je dobre, lebo naša krajanská komunita potrebuje vzdelaných ľudí. Len škoda, že niekoľko posledných rokov mali naši študenti problémy sa dostať na Slovensko na vysokú školu. To mnohých žiakov znechucuje. Myslím si, že slovenská strana by mala našich študentov viacej podporovať a pomáhať im.

FERDINAND
ĎURČÁK
z Hornej Zubrice

- Po vzniku našej organizácie sa činnosť miestnych skupín, v tom aj našej, živo rozvíjala. Konali sa schôdze, vyučoval sa slovenský jazyk a fungoval aj divadelný krúžok, ktorý viedla o.i. Lídka Mšalová, skrátka v dedine pulzoval kultúrny a spoľačenský život. Neskôr sa to, žiaľ, zmenilo. Od vlaňajška sa slovenčina už neučí a členské schôdze MS SSP, na ktorých by sme riešili naše problémy, v tom aj zapájanie mladých ľudí do krajanskej činnosti, sa prakticky vôbec neuskutočňujú. Veď mládež sa nám čoraz viac odchudzuje, stráca svoje národné povedomie. Chyba je najmä v tých rodičoch a starých rodičoch, ktorí zanedbávajú národnú výchovu detí. Ak teda chceme, aby sa krajanská činnosť nadáľe rozvíjala, nesmieme zabúdať práve na našich nasledovníkov. Opäťovne musíme vytvoriť podmienky na vyučovanie slovenčiny v našich školách a venuvať mládeži oveľa viac pozornosti práve so zreteľom na jej činnosť v našom hnutí, aj keď si uvedomujem, že to vôbec nebude ľahké. Ale niet iného východiska.

V posledných rokoch sa u nás znižuje počet odoberateľov Života. Či by krajania zabudli na svoje dávne heslo: „Život s krajanmi, krajania so Životom?“ Ako viem, niektorí sa vyhovárajú najmä na rastúcu cenu, ako aj na to, že ho nemajú kedy čítať. Myslím si, že je to planá výhovorka, veď v minulosti mali ľudia oveľa viacej práce a čas na čítanie si našli. Treba si tiež uvedomiť, že Život je doslova jediným zdrojom informácií o našej krajanskej činnosti a súčasne aj vynikajúcim prostriedkom na kontakt detí so slovenským slovom. Napokon zdá sa mi, že morálnej povinnosťou každého krajanu je podporovať svoj časopis.

Pokiaľ ide o budúcnosť nášho Spolku, bolo by potrebné, aby sa po dedinách robilo viacej kultúrnych podujatí. Veľmi by tomu prospelo aj vybudovanie Domu slovenskej kultúry v Jablonke, podobného tomu, ako v Kacvíne na Spiši. Teší ma, že Slovensko zaviedlo preukaz zahraničného Slováka, hoci zatiaľ ho u nás veľa krajanov nemá, hlavne pre zdľhavé vybavovanie. Myslím si, že sa môže zísť najmä našej mládeži, ale aj dospelým krajanom, ktorým by napr. poskytoval možnosť práce na Slovensku. Hoci zjazd nám môže pomôcť v riešení niektorých problémov, podstatná práce s krajanmi zostáva na nás.

JOZEF
ŽIGMUND
z Krempách

- Naša miestna skupina patrí medzi tie aktívnejšie, a dosť veľa sa ešte u nás robí. Každý rok organizujeme niekoľko krajanských podujatí, ako napr. fašiangy či obľátkové stretnutie, o ktoré je medzi krajanmi veľký záujem. Len škoda, že aj v našej miestnej skupine je dosť málo mladých členov, ktorí zaru-

čovali jej kontinuitu aj v budúcnosti. Mladí ľudia v súčasnosti akosi zabúdajú na svoj pôvod a vôbec je ich ľahko zapojiť do kultúrnej či inej verejnoprospešnej činnosti.

Som rád, že máme v obci slovenské bohoslužby, ktoré navštěvuje mnoho krajanov. V Krempachoch je taktiež veľký záujem o náš krajanský časopis. Aj v tomto roku si ho predplatilo vyše 200 osôb. V našej škole sa vyučuje slovenský jazyk, na ktorý chodí veľa detí. Obávam sa však o nultú triedu, kde sa na slovenčinu zapísalo málo detí. Hlavná chyba je tu asi v niektorých rodičoch, ktorí zanedbávajú národnú výchovu svojich detí.

Proti činnosti ÚV nášho Spolku nemám žiadne namietky. Myslím si, že nám pomáha na mieru svojich možností, ktoré predsa nie sú neobmedzené. Určite by sa mohlo robiť viac, keby boli dostatočné prostriedky. Treba sa však usilovať čo najviac krajanov, najmä mladších, pritiahuť do činnosti v Spolku. Myslím si, že by bolo treba rozvinúť lepšiu spoluprácu so Slovenskou republikou, organizovať pre krajanov vlastivedné zájazdy na Slovensko, ale aj slovenských občanov pozývať k nám, aby videli ako žijeme, aké máme problémy atď. Častejšie by sme mali pozývať k nám slovenské folklórne súbory či divadelné krúžky, a opačne - naši ochotníci by mali častejšie vystupovať pred slovenským publikom.

Dúfam, že väčšie investície nášho Spolku, ako napr. výstavba Domu slovenskej kultúry v Kacvíne, pomôžu našu činnosť oživiť a upevniť.

**RENÁTA
MAŠLÁKOVÁ**
z Pekelníka

- Podpredsedníčkou MS SSP v obci som len odnedávna (od 3. októbra 1999 - pozn. P.K.), ale o mnohých otázkach krajanskej činnosti viem pomerne veľa. Jedným z najväčších problémov našej MS je výučba slovenského jazyka v našej škole, ktoré pred mnohými rokmi zrušili. Chceme slovenčinu obnoviť a opäťovne získať deti na jej vyučovanie. Hoci na presvedčovanie detí a rodičov bude teraz treba vynaložiť oveľa viacej námahy, chceme ukázať, že krajanská činnosť u nás nezanikla a že sa v MS niečo robí. Plánujeme tiež usporiadať obecnú zábavu a potom aj stretnutie krajanov, spojené s kultúrnym programom.

Je len samozrejmé, že jedna kultúrno-spoločenská akcia všetko nevyrieši, preto by bolo potrebné o.i. zorganizovať výlet pre žiakov na Slovensko. Zároveň chceme obnoviť činnosť divadelného krúžku, ktorý mal kedy v našej obci veľmi dobrú tradíciu. K povzbudeniu záujmu o krajanské dianie by iste pomohla aj lepšia spolupráca so Slovenskom, veď k hranici máme nedaleko.

Na obvodnej schôdzi a na zjazde SSP chceme hovoriť aj o zmodernizovaní našej klubovne, ktorá by sa mala stať ozajstným centrom krajanského diania v obci. Myslím si tiež, že skorá výstavba nového kultúrneho centra na Orave, ktorá sa plánuje v Jablonke, by značne napomohla rozvoju nášho krajanského hnutia. Hoci si uvedomujeme, že aktivita musí v prvom rade vychádzať od nás, pomoc malým MS by malo poskytovať aj vedenie nášho Spolku, s ktorým chceme hľadať spoločné východisko pre aktivizovanie a zapájanie mládeže do kultúrnej činnosti.

Zaznamenali: **PETER KOLLÁRIK**
JÁN BRYJA

Nová Belá patrí k tým spišským obciam, v ktorých je krajanské hnutie stále veľmi silné. Ale aj tu dochádza zavše k rôzny konfliktom na národnostnom pozadí, ktoré znepríjemňujú život obyvateľom obce. Príčinou jedného z nich sa stali maľby so slovenskými nápismi v miestnom kostole sv. Kataríny, ktoré sú už niekoľko rokov zdrojom nedorozumení.

Začiatkom 60-tych rokov prebiehali v kostole elektrifikáčne práce, počas ktorých bol v značnej miere zničený interiér a výzdoba kostola. Preto sa slovenskí farníci rozhodli, že dajú na vlastné náklady kostol opraviť a vymaľovať, čo sa aj

V BELEJ KOSTOL

stalo. Práve počas tejto opravy namaľovali reštaurátori v kostole niekoľko nástenných malieb so slovenskými nápismi. Odvtedy uplynulo už takmer štyridsať rokov. Až keď sa pred niekoľkými rokmi belianski farníci rozhodli interiér kostola opäť obnoviť a vymaľovať, zrazu niektorým obyvateľom obce poľskej národnosti začali slovenské nápisu veľmi prekážať. K oprave nedošlo, kedže predstaviteľia poľskej strany na čele s miestnym farárom chceli pri tejto príležitosti zamaľovať všetky slovenské symboly. Bolo samozrejmé, že slovenskí veriaci s tým nebudú súhlasit. V minulom roku spor okolo malieb vzbíkol nanovo. Predstaviteľia oboch strán sa sice zhodli v tom, že kostol treba nutne renovovať, avšak mali odlišný názor na to, ako má maľovanie prebiehať. Farár a ostatní predstaviteľia poľskej strany sa odvolávali na posudok vojvodského konzervátora pamiatok, ktorý navrhhol vymaľovať kostol jednou farbou, ale bez slovenských malieb a nápisov. Belianski krajania, ako sme už povedali, s tým nesúhlasili. Spor sa vystrihl, ale Beļania nedospeli ku kompromisu. Preto nakoniec maľovanie kostola preložili o rok, aby obe strany mali čas si všetko premysliť.

V tomto roku sa veci pohli dopredu, aj keď nie celkom podľa predstáv belianskych krajanov. Časť slovenských malieb totiž zmizne a na ich mieste vzniknú poľské. Začiatkom mája sa už Beļania pustili do prvých prác v kostole, ktorého interiér treba najprv zbaviť húb a vyčistiť, aby sa dalo maľovať. Preto staré maľby nebudú obnovené či zamaľované, ale zo drátu zo stien, a na ich mieste namaľované nové. V kostole teda budú maľby Sv. Cyrila a Metoda, Sedembolestnej Panny

Kostol sv. Kataríny v Novej Belej

Márie, Sv. Stanislava a Sv. Jadvigy bez podpisov, ako aj Levočskej Panny Márie s podpisom Oroduj za nás a Ježiša Milosrdného s podpisom Jezu ufam tobie. Zmiznú maľby Poslednej večere, Sv. Petra, Zoslania Ducha Svätého a Ježiša Dobrého pastiera. V kostole nadalej ostanú zastavenia krížovej cesty so slovenskými nápismi. Hlavným renovátorom je Jacek Konarski z Krzeszowic. Celé maľovanie bude stáť Bešanov okolo 15 tisíc zlých. Na tento účel robia farníci zbierku po 400 zlotých od každej

MAĽUJÚ

domácnosti. Na priebeh prác má dozera komisia pre maľovanie kostola, v ktorej je farár, dva predstaviteľia zo slovenskej a dva z poľskej strany.

Nelegálna ťažba

Maľovanie kostola nie je jediným problémom, ktorý trápi Bešanov. Ďalším je aj ťažba štrku v chotári obce. Ako nás infor-

V strede obce

moval richtár Dominik Bednarčík, pred dvoma rokmi začal tam podhalský cestno-mostný podnik fažiť bez povolenia štrk z rieky Bialky. Hlavný problém spočíva v tom, že ťažba sa uskutočňuje príliš blízko starých novobel'ských lesov. Po fažbe zostávajú v zemi obrovské diery, do ktorých stečká okolitá voda, v dôsledku čoho lesy začínajú vyschýnať. Na žiadost Bešanov vojvodský úrad fažbu zastavil, lenže podnik ju chce opäť obnoviť. Žiaľ, Bešanov proti tomu nemôžu účinne záročiť, lebo podnik kúpil pozemky na ťažbu štrku (okolo sedem hektárov) od ich pôvodných majiteľov. Podnik už čaká len na konkrétné povolenie, aby mohol ťažbu obnoviť. Bešanov sa zároveň obávajú, aby sa veľké diery po ťažbe nepremenili na ďalšie smetisko.

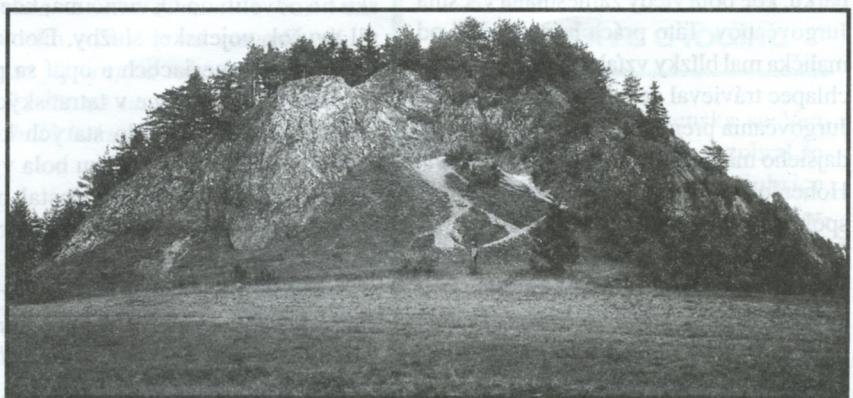
Zdravotné stredisko pred finišom

Dokončiť stredisko

V Novej Belej sa každý rok veľa mení. Vznikajú nové zariadenia, pribúdajú nové domy, veľa času a nákladov ide na opravy ciest a pod. Napr. v minulom roku sa Bešanovia rozhodli opraviť poľnú cestu ku kostolíku Márie Magdalény, ktorá bola vo veľmi zlom stave. Naviezli štrk a cestu riadne vytvrdili. Cez leto ju budú na gminné náklady asfaltovať. V tomto roku chcú Bešanovia tak tiež vyložiť betónovými dlaždičkami chodník vedúci od hlavnej cesty k miestnemu cintorínu a odovzdať do prevádzky veľkú prístavbu zdravotného strediska. Do tohto diela sa pustila pred tromi rokmi celá obec. Občania svojpomocne urobili väčšinu práce. Majiteľom strediska a aj hlavným investorom je miestny urbár. K úplnému dokončeniu objektu už nie je ďaleko. Treba ho len omietnuť a urobiť niektoré dokončovacie práce na poschodí. Koncom júla by sa už do prístavby mal nasťahovať lekár a začať tam ordinovať. Z ďalších potrieb Bešanov je v pláne napojenie obce na kanalizačnú sieť. V gminnom úrade sú vraj už hotové plány kanalizačnej siete pre celú obec spolu so susednými Krempachami. Nevedno však, kedy sa začne ich realizácia. Ešte vždy totiž nie je rozhodnuté, či obe dediny budú napojené na najbližšiu čističku odpadových vôd v Děbene, alebo bude treba pre nich postaviť novú čističku.

Text a foto: JÁN BRYJA

Zaujímavosť belianskej prírody - skalky

POL ŽIVOTA V TATRÁCH

V našom putovaní za najstaršími Spišiakmi sme sa tentokrát dostali do Jurgova, kde žije 92-ročný Ján Vojtas. Jeho životné osudy chceme teraz čitateľom Života predstaviť.

Detstvo

Ján Vojtas sa narodil 17. februára 1908 v Jurgove, v slovenskej rolnickej rodine Michala a Agneše Vojtasovcov. Obaja rodičia okrem práce na nevelkom hospodárstve boli zamestnancami nedalekého TANAP-u. Ján prežil detské roky v rodnej obci, kde navštboval základnú školu, v ktorej sa najprv 4 roky učil po maďarsky, potom rok po slovensky a rok po poľsky. Mal dve sestry: Máriu a Žofiu, obe sa neskôr vydali na Slovensko a ostali tam bývať. Jánov otec sa zúčastnil prvej svetovej vojny. Narukoval v roku 1914 a vrátil sa až po štyroch rokoch. Bolo to fažké obdobie pre rodinu Vojtasovcov. Doma ostala Agneša s malými deťmi. Našťastie na vojnu nezobrali jej brata (mal zdravé len jedno oko) a ten im chodieval pomáhať.

- Otec dlhý čas stráví v Malej Ázii, potom v Rusku, - spomína Ján. - Po návrate nám neraz rozprával zážitky z vojny, ktoré sme ako deti veľmi radi počúvali. Neraz sme sa aj nasmiali, keď nám napr. rozprával, ako si Turci na trhu kupovali ženy. Lenže ženy boli celé zahalené, takže Turk až doma zistil, čo kúpil. Ak sa mu žena nepáčila, zobrajal ju o týždeň opäť na trh a predal niekomu inému.

Od malička v lesoch

Po ukončení základnej školy ostal Ján doma pomáhať na hospodárstve. Popri tom hned aj začal pracovať v lesoch, na území dnešného tatranského národného parku, kde bola vtedy zamestnaná väčšina Jurgovčanov. Táto práca ho tešila, už od malička mal blízky vzťah k lesu. Ako malý chlapec trávieval celé leto v Tatrách, kde Jurgovčania prenajímali pasienky od vtedajšieho majiteľa Javoriny grófa Kristiána Hohenlohe - Oehringena, takže Ján tam spolu s inými deťmi pásaval kravy.

- Bolo nám tam vždy veselo, - spomína, - spávali sme v kolibe, a celý deň sme kravy pásli na pasienkoch. Neraz sme sa však aj dosť strachu najedli. Gróf Hohenlohe zriadil totiž v Javorine polovnícky revír,

Ján Vojtas s manželkou Máriou

v ktorom boli aj medvede. Tie nám neraz zaútočili na kravy. Pred samcami sa ešte dalo ubrániť, ale najhoršie boli medvedice s mladými. Nejednu kravu nám zmárnili. Našťastie gróf vždy vynahradil škody majiteľom zvierat.

Ján Vojtas pracoval v lesoch (od 1948 TANAP) až do odchodu do dôchodku v r. 1968. Ako dnes vratí, dalo sa tam celkom dobre zarobiť. Navyše robotníci mohli za zarobené peniaze robiť nákupy aj na Slovensku. Bola to značná pomoc pre malé, nevýnosné hospodárstvo.

- Volakedy však aj gazdovanie bolo rentabilnejšie ako dnes, - vratí Ján. - Aj keď sme vlastnili len malé a kamenisté polička, ktoré sme obrábali ručne, dalo sa lepšie vyžiť ako dnes. Chovali sme ovce, a keď sme predali vlnu, vystačilo nám to nielen na dane, ale aj iné výdavky. Dnes chov oviec upadá, lebo vlnu či kože nemožno nikde predať.

Na vojenčíne a na vojne

Prvého marca 1930 nastúpil Ján Vojtas základnú vojenskú službu v Bielsku Biaľej, kde ho zaradili k delostrelcom. Po niekoľkomesačnom výcviku v Bielsku ho odvelili do Osvienčima, kde strávil zvyšok vojenskej služby. Domov sa vrátil po 18. mesiacoch a opäť sa pustil do gazdovania a práce v tatranských lesoch. Život sa vrátil do starých koľají. Nadišiel rok 1939, v Poľsku bola vyhlásená mobilizácia. Aj Ján dostal povolávací rozkaz a opäť si musel obliečť vojenskú uniformu.

- Odvelili nás až ku Lvovu, kde však väčšinu nášho oddiela Nemci vzali do zajatia, - spomína. - Mne sa podarilo dostať na nedaleký kopec, kde bolo veľké

kapustisko. Stál tam slamený strašiak, z ktorého som zobrajal staré šaty a prezliekol sa do nich. Vďaka tomu sa mi podarilo odtiať ujsť. Nemci striehli na vojakov na každom kroku, avšak nejaký otrhanec ich nezaujímal. Tak som sa teda pustil domov. Cesta mi trvala vyše týždňa, lebo mohol som ísť len cez deň. Po západe slnka sa v neznámom teréne nedalo pohybovať.

Keď došiel domov, Jurgov už patril ku Slovensku. Našťastie týmto sa jeho vojnové útrapy skončili, lebo jeho ročník už do slovenskej armády nemusel rukovať.

Manželstvo a rodina

Po vojne sa Ján Vojtas rozhodol založiť vlastnú rodinu. Za manželku si vzal Máriu Miškovičovú z Jurgova. Po svadbe sa pustili do práce na vlastnom hospodárstve. Okrem toho, ako sme už spomínali, Ján nadalej pracoval v Tatrách, kym Mária tka doma koberce na krosnách. Spoločne vychovali dve deti: syna Sebastiána a dcérku Žofiu. Žofia ako 11-ročná odišla do školy na Slovensko. Po ukončení štúdia v Modre pri Bratislave sa na Slovensko vydala a ostala bývať v Sabinove. Sebastian pred piatimi rokmi vycestoval do Ameriky a tam si založil rodinu.

Dodajme, že manželia Vojtasovci sú členmi MS SSP v Jurgove od jej začiatku. Obaja sú tiež dlhoročními čitateľmi Života. Dožili sa už 10 vnukov a 4 pravnukov. Pred dvadsiatimi rokmi mal Ján nepríjemnú nehodu, keď si na cirkulári odpísil všetky prsty na pravej ruke. Dnes, aj keď má už 92 rokov, je ešte vždy plný vitality. Do ďalších rokov mu želáme dobré zdravie a mnoho pokojných, príjemných chvíľ.

Text a foto: JÁN BRYJA

CELKOM OBYČAJNÝ ŽIVOT

Už dlhší čas vyhľadávame najstarších krajanov, aby sa s čitateľmi Života podelili svojimi spomienkami. Tentoraz sme sa zastavili v Dolnej Zubriči, kde žije 90-ročný Vendelín JONIAK.

Mladosť v službe

Vendelín Joniak sa narodil 13. mája 1911 v Hornej Zubriči. Jeho rodičia, Ignác a Mária (rod. Moniaková) Joniakovci, gazdovali na neveľkom hospodárstve. Vendelín mal siedmich súrodencov: bratov Jozefa, Ignáca, Jána a sestry Cecíliu, Máriu, Karolínu a Irenu. Nečudo, že tak početnej rodine bolo ľahko vyžiť z neveľkého gazdovstva, preto Vendelín a jeho starší súrodenci musel ísť od malička slúžiť.

- Ked' v roku 1914 vypukla prvá svetová vojna, - spomína V. Joniak, - otec musel narukovať na front. Vtedy mama poslala starších bratov do služby, a neskôr, ked' som mal necelých 5 rokov,

V. Joniak ako vojak (sprava)

aj mňa. Slúžil som u mojej tety, maminej sestry Karolíny Hatalovej. Pásol som tam kravy, dohliadal na jej malé dieťa a pomáhal v domácnosti. Spával som v kuchyni na peci a za prácu som dostal len oblečenie a stravu. V roku 1918, ked' sa vojna chýlila ku koncu, som začal chodiť do školy, v ktorej som strávil dva roky. Raz, ked' som išiel po vodu do potoka, stretol som svojich bratov idúcich do školy, ktorí mi povedali, že otec sa už vrátil z vojny.

Ďalšie roky uplyvali Vendelínovi taktiež v službe, ibaže na inom mieste.

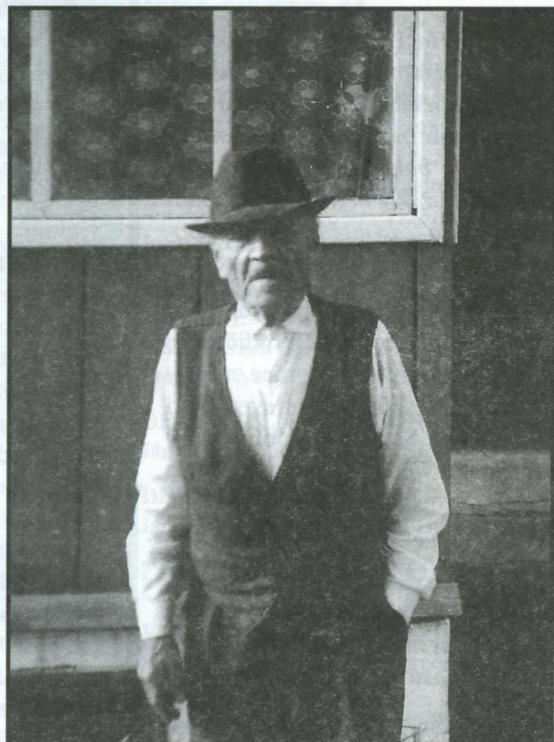
- Pracoval som u gazdu Jozefa Prošbu, - hovorí, - od ktorého som dostal svoje prvé topánky. Mal som vtedy už 13 rokov a šiel som v nich na birmovku. Hoci topánky boli ženské, vôbec mi to neprekážalo. Život totiž nebola ľahký ani v službe. Jedli sa hlavne halušky, občas pomastené zemiaky, no a chlieb, ktorý gazdiná sama piekla. Potom som slúžil u gazdu Jozefa Gembalu.

Vendelín bol v službe až do svojich 16 rokov. V tom čase jeho brat Jozef pracoval v lese ako drevorubač a ďalší brat Ignáč bol v službe u gazdu Mojczka v Sidzíne. Čažkým úderom preňho a celú rodinu bola smrť sestry Márie, ktorá zomrela vo veku 7 rokov.

- Deti do nej hodili mačku a ona sa veľmi zlakla, - hovorí Vendelín. - Neskôr mi vysvetlovali, že sa jej vraj od toho pokazila krv a kedže na túto chorobu vtedy nebolo lieku, žiaľ, zomrela.

Vojenčina

Mladenecké roky tráví už Vendelín doma, kde pomáhal otcovovi na hospodárstve. Keď mal 21 rokov, zavolali ho na vojenský odvod.

Vendelín Joniak dnes

- Na odvode, - spomína, - som bol nakoniec až šesťkrát. Na vojenčinu ma však naštastie nezobrali, kedže som pochádzal z početnej rodiny a naša životná situácia bola veľmi ľahká. Vojenčine som sa však ani tak nevyhol. Krátko po vypuknutí 2. svetovej vojny, už za Slovenského štátu, som narukoval do Žiliny a neskôr som slúžil v Kubíne a Trstenej. Keď potom narukovali mladšie ročníky, nás starších nakoniec prepustili do zálohy.

Kedže situácia na rodičovskom gazdovstve bola naďalej veľmi ľahká, Vendelín sa krátko pred koncom vojny rozhodol pobrať za prácou na Slovensko. Zamestnal sa v Trstenej, kde pracoval až do roku 1956. Najskôr robil na hospodárstve, potom bol robotníkom pri murároch.

Manželstvo a rodina

Po návrate zo Slovenska sa Vendelín oženil. Za manželku si zobil Jozanu Ďurčákovú z Dolnej Zubriči. Sobáš mali v kostole sv. Michala v Hornej Zubriči v roku 1956.

- Svadbu sme mali skromnú, - počkáva, - kedže aj manželka pochádzala z chudobnej rodiny. Mala päť bratov a jednu sestru a jej rodičia už,

žial, nežili. Hoci sme sa s Johanou poznali už pred mojím odchodom na Slovensko, rodičia mi nedovolili oženiť sa s ňou, ale ma dokonca prinútili vziať si inú, bohatšiu vdovu Rozáliu, ktorá mala už dve deti. S mojou manželkou sme sa teda mohli zobrať až potom, keď predošlá zomrela.

Po svadbe začali Joniakovci bývať v dome po manželkíných rodičoch a spoločne sa pustili do práce na hospodárstve. Neskor prišli na svet ich tri deti, synovia Stanislav, Albín (ktorý však zomrel v mladom veku) a dcérka Eugénia. Svoj dom, v ktorom Vendelín dodnes býva, si postavili v roku 1958.

- Stavať sme začali za peniaze, - hovorí, - ktoré som zarobil na Slovensku. Kedže nastačili, museli sme neskôr predať aj našu jedinú kravu.

Čas rýchle bežal a Vendelín sa ani nenazdal, kedy si aj jeho deti založili svoje vlastné rodiny. Keď mu v roku 1994 zomrela manželka, nezostal našťastie sám. Nedaleko neho totiž býva jeho sestra Eugénia so svojou rodinou, takže mu má kto pomôcť. Ako však hovorí, mnoho vecí si robí najradšej sám, vedľí život ho mnohem naučil. Dnes sa teší najmä zo svojich 5 vnukov a 7 pravnukov, z ktorých najmladší Dávidko Martiniak má len 3,5-roka.

V. Joniak si dodnes spomína na svoj neľahký život, najmä na roky strávené v službe.

- Hoci život bol v minulosti omnino tažší ako dnes, - hovorí, - vzťahy medzi ľuďmi boli akéosi iné, lepšie. Ludia si nezávideli a často si navzájom pomáhali. Hoci som prežil viacero biedy ako dostatku, som rád, že sme si deti vychovali dobre. Teším sa tiež, že sa o tažkom živote dozvedajú len z môjho rozprávania a nemusia ho zážívať na vlastnej koži.

Na záver dodajme, že Vendelín sa cíti Slovákom, je verným čitateľom Života a živo sa zaujíma aj o krajanské dianie v obci i na Orave. Želáme mu veľa zdravia a ešte mnoho krásnych, pokojných dní v kruhu najbližších.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

POZORUHODNÝ ĽUDOVÝ UMELEC

Na Orave je mnoho výtvarne nadaných ľudí. Patrí medzi nich aj krajan Alojz Ďurčák z Hornej Zubrince. Svoje neobvyklé schopnosti zdedil po svojom otcovi, ktorý bol, dalo by sa povedať, sebastačným rolníkom. Totiž všetko si vedel urobiť sám. V dedine a snáď aj v širšom okoli nebolo napr. lepšieho stolára ako on. To isté možno povedať aj o jeho synovi Alojzovi. Od detstva prejavoval veľký záujem o rezbárstvo, ale jeho chudobný rodičia neboli v stave zabezpečiť mu výtvarné vzdelanie. Preto sa rezbárstvo stalo len jeho koničkom, ktorému sa venoval len vo voľnom čase. Z obyčajného kúsku lipového dreva dokázal vyčariť hotové záhradky, ľudské i zvieracie postavičky a iné zaujímavé predmety. V súťaži ľudovej tvorivosti, ktorú svojho času zorganizoval zubrnický skansen, získal vysoké ocenenie. Jeho obdivuhodné drevené rezbičky pútajú pozornosť aj návštěvníkov z cudziny. Žiadna jeho práca neleží dlho doma. Keď kedy si vyzreál jasličky, všetky betlehemskej postavičky rozdal zahraničným turistom. Naposledy sa pustil do vyzádzania Poslednej večere. Ani ju nedokončil, lebo už si rezby jednotlivých apoštolov našli svojich zákazníkov a poputovali do Juhoslováie.

A. Ďurčák sa významne zaslúžil aj o našu farnosť. Urobil totiž do nášho kostola pekný pult a okrem toho pred maľovaním oltárov majstrovsky v nich podoprial všetky chýbajúce buď zničené prvky. V práci používa len tradičné náradie. Podľa neho je to nanič stolár, keď nemá hoblík, dláto, ručnú pílkú či vrtačku. Je to vynikajúci stolársky majster. Jeho obloky, dvere, stoly, stoličky a iné úžitkové predmety sú tak presne skonštruované, dokonale vyhladené no a veľmi vynikajúce, že každý zákazník je s jeho prácou nadmieru spokojný. Skrátku z jeho dielne ešte nevyšiel nepodarok.

A. Ďurčák nemal ľahký život. Často sa musel boroti s rôznymi životnými prekážkami, ktorých mu osud uštedril nemálo. Aby za mohol zaučiť do stolárskeho remesla, musel si najprv niečo zarobiť. Spočiatku pracoval na istom majeri nedaleko Martina. Odtiaľ sa prestúpil do Brna, kde sa začal učiť za stolára. Na toto obdobie nerád spomína. Zažil tam totiž

Alojz Ďurčák vo svojej dielni

mnoho príkorí, najmä na národnostnom pozadí. Jeden z jeho učiteľov, pôvodom Čech, doslova neznášal Slovákov. Stačilo, keď niekto v zošite či domácej úlohe použil hoci len jedno slovenské slovo, dostať nedostatočnú a učiteľ mu navyše zošít roztrhal. Kedže Alojz český pravopis neovládal, učiteľ mu často trhal zošity, nehovoriač o rôznych prezívkach a nadávkach, ktorých sa mu ušlo neúrekom. Nečudo, že po istom čase sa vzdal a vrátil sa domov. Istý čas pracoval u známeho stolárskeho majstra v Jablonke, kde sa stal tovarišom. Potom odišiel do Ostravy, kde pracoval v stavebnictve až do nástupu základnej vojenskej služby. Z vojenčiny sa opäť vrátil do Ostravy a pokračoval v stavbárskej práci. Za poctivo zarobené peniaze si potom v Zubriči vybudoval dom, v ktorom býva spolu s manželkou. Majú jedného syna, ktorý sa už oženil a býva v Krakove.

Najeseň minulého roka kr. A. Ďurčáka postihla, žiaľ, nešťastná náhoda. Má poškodenú pravú ruku, takže začas musel prestať stoláčiť a vyzázať. Obáva sa dokonca, či po rekonvalescencii bude môcť ďalej pracovať tak, ako doteď. Dúfame však, že sa mu jednako zdravie vráti, čo mu všetci zo srdca prajeme.

Text a foto: LÝDIA MŠALOVÁ

NOVOZVOLENÉ VÝBORY MS SSP

NA ORAVE

PODVLK

VÝBOR MS

Vladislav PIERONEK - predseda, č.d. 206
 Jozef RUSNÁK - podpredseda, č.d. 203
 Krištof PIERONEK - tajomník, č.d. 213
 Mária GRIBÁČOVÁ - pokladník, č.d. 148
 Božena PRILINSKÁ - členka, č.d. 155

REVÍZNA KOMISIA

Eduard PRILINSKÝ - predseda, č.d. 155
 Juraj GAJEVSKÝ - člen, č.d. 110

DELEGÁTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU

Eduard PRILINSKÝ, Jozef RUSNÁK, Krištof PIERONEK

DELEGÁTI NA XI. ZJAZD

Jozef RUSNÁK, Eduard PRILINSKÝ

DOPISOVATELKA ŽIVOTA

Genovéva PRILINSKÁ, č.d. 155

PRIVAROVKA

VÝBOR MS

Eugen BANDYK - predseda, č.d. 993
 Grażyna STERCULOVÁ - tajomníčka, č.d. 726
 Ján STERCULA - pokladník, č.d. 716
 Jozef KARKOŠKA - člen, č.d. 815

REVÍZNA KOMISIA

Vendelín STERCULA - predseda, č.d. 666
 Eduard JAŠURA - člen, č.d. 720

DELEGÁTKA NA OBVODNÚ SCHÔDZU

Margita BANDYKOVÁ, č.d. 992

DELEGÁTKA NA XI. ZJAZD

Margita BANDYKOVÁ

DOPISOVATEL ŽIVOTA

Eugen BANDYK

NA SPIŠI

KREMPACHY

VÝBOR MS

Ján PETRÁŠEK - predseda, ul. Kamieniec 16
 Mária BRYJOVÁ - podpredsedníčka, ul. Kamieniec 81
 Alžbeta KLUKOŠOVSKÁ - tajomníčka, ul. Nadmlynówka 5
 Anna KRIŠTOFEKOVÁ - pokladník, ul. Spiska
 Dominik SURMA - člen, ul. Na Równi 9
 Jozef ŽIGMUND - člen, ul. Tatrzańska 22
 Ján ŽIGMUND - člen, ul. Długa 72
 Ján KRIŠTOFEK - člen, ul. Długa 70
 Emilia KOVALČÍKOVÁ - členka, ul. Długa 94
 Anna LORENCOVÁ - členka, ul. Kamieniec 73
 Irena PETRÁŠKOVÁ - členka, ul. Tatrzańska 18

REVÍZNA KOMISIA

František LUKÁŠ - predseda, ul. Długa 130
 Mária SURMOVÁ, členka, ul. Na Równi 9

Ján KRIŠTOFEK, člen, ul. Tatrzańska 1
 Jozef PETRÁŠEK, člen, ul. Kamieniec 61

DELEGÁTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU:

Ján PETRÁŠEK, Irena PETRÁŠKOVÁ, Dominik SURMA, Alžbeta KLUKOŠOVSKÁ, Anna KRIŠTOFEKOVÁ, Ján ŽIGMUND, Mária BRYJOVÁ, Anna LORENCOVÁ, Ján KRIŠTOFEK, Emília KOVALČÍKOVÁ, Jozef ŽIGMUND

DELEGÁTI NA XI. ZJAZD

Ján PETRÁŠEK, Dominik SURMA, Alžbeta KLUKOŠOVSKÁ, Anna KRIŠTOFEKOVÁ, Mária BRYJOVÁ, Anna LORENCOVÁ, Irena PETRÁŠKOVÁ, Emília KOVALČÍKOVÁ

NOVÁ BELÁ

VÝBOR MS

Júlia ŠČUREKOVÁ - čestná predsedníčka, č.d. 44
 Jana MAJERČÁKOVÁ - predsedníčka, č.d. 61
 Žofia CHALUPKOVÁ - podpred., č.d. 119
 Anna BENDIKOVÁ - tajomníčka, č.d. 93
 Anna CERVASOVÁ - pokladníčka, č.d. 72
 Vojtech KOLODEJ - člen, č.d. 121
 Dominik BEDNARČÍK - člen, č.d. 148
 František KURNÁT - člen, č.d. 60
 Jozef MAJERČÁK - člen, č.d. 81
 Anna MOŠOVÁ - členka, č.d. 113

REVÍZNA KOMISIA

František MAJERČÁK - predseda, č.d. 81
 Jakub LOJEK, člen, č.d. 151
 Ludmila MAJERČÁKOVÁ, členka, č.d. 61

DELEGÁTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU:
 Jana MAJERČÁKOVÁ, František KURNÁT, Žofia CHALUPKOVÁ, Mária KLUKOŠOVSKÁ, Anna CERVASOVÁ, Anna MOŠOVÁ, Andrej SKUPÍN, č.d. 33, František BRODOVSKÝ, č.d. 11, Andrej CHOVANEC, č.d. 58

DELEGÁTI NA XI. ZJAZD

Žofia CHALUPKOVÁ, Andrej SKUPÍN, Jana MAJERČÁKOVÁ, František KURNÁT, Anna BENDIKOVÁ, Jozef MAJERČÁK, František BRODOVSKÝ

DELEGÁTI NA XI. ZJAZD

František MLYNARČÍK, Andrej SARNA, ul. Podgórská 30

DOPISOVATEL ŽIVOTA

František MLYNARČÍK

Naša fotohádanka
 Naša snímka predstavuje známeho amerického filmového herca, hrdinu viacerých televíznych seriálov, v ktorých prezentuje svoju veľkú fyzickú zdatnosť. Iste ľahko uhádnete o koho ide, keď povieme, že hrá hlavnú úlohu v seriáli Herkules. Napíšte nám jeho meno a pošlite do redakcie. Spomedzi autorov správnych odpovedí vyžrebujeme knižné odmeny.

* * *

V živote č. 5/2000 sme uviedli fotografiu speváka Enriquea Iglesiasa. Knihy vyžrebovali: Mária Matysová z Huncoviec, Eva Kovalčíková z Glivíc a Roman Novák z Krakova.

REPISKÁ II

VÝBOR MS

Ján SOLUS - predseda, Grocholov Potok 4
 Ján GROCHOLA - podpredseda, Vojtič. Potok 35
 Anna MAZURKOVÁ - tajomníčka, Grocholov Potok 19
 Helena MALECOVÁ - pokladníčka, Grocholov Potok 25
 Jozef MAZUREK - člen, Grocholov Potok 16

REVÍZNA KOMISIA

Ján BUDZ - predseda, Grocholov Potok 39
 Mária ŠIŠKOVÁ, členka, Vojtičkov Potok 17
 František MALEC, člen, Vojtičkov Potok 15

DELEGÁTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU

Ján SOLUS, Jozef MAZUREK

DELEGÁTI NA XI. ZJAZD

Ján SOLUS, Jozef MAZUREK

ČIERNA HORA II

VÝBOR MS

Sebastián MLYNARČÍK - predseda, ul. Podgórská 22
 František MLYNARČÍK - podpredseda, ul. Nadwodnia 155
 Ján VÁCLAV - tajomník, ul. Nadwodnia 156
 Ján BUDZ - člen, ul. Podgórská 8
 Ján HORNÍK - člen, ul. Nadwodnia 48
 Andrej MIŠKOVIČ - člen, ul. Nadwodnia 45
 Ján KALAFUT - člen, ul. Nadwodnia 119
 Mária ŽABOVÁ - členka, ul. Nadwodnia 48

REVÍZNA KOMISIA

Helena SARNOVÁ - predsedníčka, ul. Podgórská 30
 Andrej KOŠUT, člen, ul. Podgórská 37

DELEGÁTI NA OBVODNÚ SCHÔDZU:

František MLYNARČÍK, Ján VÁCLAV, Ján HORNÍK

DELEGÁTI NA XI. ZJAZD

František MLYNARČÍK, Andrej SARNA, ul. Podgórská 30

DOPISOVATEL ŽIVOTA

František MLYNARČÍK

Bývať na dedine, ale negazdovať...

Život na dedine nikdy neboli ľahký a práca na hospodárstve príliš výnosná. Ani dnes, keď sa situácia roľníkov vôbec nezlepšila (skôr naopak), perspektíva gazdovania na niekoľkých hektároch poľa nie je pre mladých ľudí zvlášť lákavá. Preto mnohí mladí Spišiaci odchádzajú do miest, kde si môžu skôr zohnať prácu. Nedôjde však k tomu, že na dedine ostane len staršia generácia? Rozhodol som sa opýtať niekoľkých mladých krajaniek, ako vidia svoju budúcnosť na dedine. Boli to tri študentky: Alžbeta Bednarčíková z Novej Belej, ktorá v tomto roku ukončila Gymnázium M. Hattalu v Trstenej, Kinga Mlynarčíková z Čiernej Hory, ktorá je taktiež čerstvou matúrankou Gymnázia v Spišskej Starej Vsi a Silvia Bendíková z Novej Belej - žiačka kaderníckeho učilišťa v Novom Targu.

Najprv škola, potom práca

Najprv ma zaujali ich najbližšie plány do budúcnosti. Ako si teda chcú usporiadať ďalší život?

ALŽBETA: - Po maturite by som sa chcela dostať na vysokú školu. Poslala som prihlášky na Prešovskú univerzitu a na UK v Bratislave. Chcem študovať slovenský jazyk a dejepis.

KINGA: - Poslala som prihlášky na viac vysokých škôl, takže dúfam, že aspoň na jednu budem prijatá. Chcela by som študovať sociálnu prácu na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre alebo na Trnavskej univerzite, prípadne slovenčinu a náboženstvo na Univerzite sv. Ondreja v Ružomberku. Ak by sa mi však nepodarilo dostať na vysokú školu, nebudem sedieť doma, ale skúsim vycestovať niekom do zahraničia a tam si nájsť prácu.

**Alžbeta
Bednarčíková**

SILVIA: - Mám pred sebou ešte dva roky učilišťa, potom by som chcela študovať ďalej.

Na dedine, či v meste?

Najbližšie plány už poznáme. Čo však po vyštudovaní? Spajajú mladí ľudia svoju budúcnosť s rodinou obcou?

ALŽBETA: - Po skončení vysokej školy sa chcem vrátiť do rodnej obce a tu žiť. Veď mesto sa nemôže rovnať s dedinou. Sme tu sice ukrátení o niektoré novodobé výmoženosť, ako napr. kiná, divadlá či veľké obchodné domy, máme však čistý vzduch a priamy kontakt s prírodou. Postupne sa zmení aj život na dedine. Veď dnes sa všetko rýchlo modernizuje. Myslím si, že v súčasnosti by sa mladí roľníci, najmä na našich

**Kinga
Mlynarčíková**

malých hospodárstvach, mali zamarať nielen na gazdovanie, ale aj na rozvoj turistiky v našom regióne.

KINGA: - Dnes je život v meste pre mladých ľudí oveľa lákavejší ako na dedine, a to z viacerých dôvodov. Hlavný je však ten, že na dedine je ľažko nájsť uplatnenie, ak niekto nechce gazdovať. A keďže gazdovanie je v súčasnosti nevýnosné, mnoho ľudí odchádza do miest. Ja by som však v budúcnosti chcela radšej bývať na dedine. Najlepšie by však bolo mať dva domy: jeden v meste, kde je práca a kde by som bývala cez týždeň, a druhý na dedine, kam by som si chodila oddýchnuť cez víkendy a na dovolenky.

SILVIA: - Dúfam, že po skončení školy sa mi podarí nájsť prácu v okolí Novej Belej, aby som mohla naďalej bývať v rodnej obci. Veď kiná či veľké diskotéky v mestách sa nemôžu rovnať s čerstvým vzduchom, krásnou prírodou a tichým, po-kojným dedinským prostredím.

Práca sa vždy nájde

Ako vidieť, mladé krajanky sa teda nechystajú „uletieť“ z rodnej obce. Bol som však zvedavý, či sa po vyštudovaní budú môcť doma uplatniť.

ALŽBETA: - Ak by som úspešne ukončila štúdium na pedagogickej škole, myslím si, že nebudem mať problém, ako sa uplatniť v rodnej obci. Veď v Novej Belej máme slovenskú základnú školu, aj v susedných Krempachoch sa učí slovenčina. Verím, že tak bude aj o päť rokov. Ako učiteľka slovenčiny a dejepisu by som teda mohla nájsť prácu doma.

KINGA: - Po absolvovaní odboru sociálnej práce na vysokej škole, by som sa priamo v Čiernej Hore asi nemohla uplatniť. Verím však, že by som si našla prácu buď v gminnom úrade alebo v nedalekom meste.

SILVIA: - Ľažko mi je teraz povedať, ako bude s prácou o päť rokov, keď skončím školu. V Novej Belej kadernícky podnik nie je, ale v Novom Targu je ich dosť, takže dúfam, že nebude problém nájsť si prácu. Najlepším riešením by bolo otvoriť si vlastný kadernícky salón v rodnej obci. Na to však treba mať značné finančné prostriedky.

Voľný čas

Mladí ľudia na dedine nesedia ustavične nad knihami, ba ani tí, čo pracujú, nesedia v robe od rána do noci. Každý

**Silvia
Bendíková**

človek si musí nájsť voľnú chvíľku pre seba a pre svoje záľuby. Ako teda môže mládež tráviť voľný čas na dedine?

ALŽBETA: - Myslím si, že v Novej Belej majú mladí ľudia dosť možností na trávenie voľného času. Každý večer je otvorená kaviareň, kde sa môžu stretávať. V požiarnej zbrojnici sa často konajú tanecné zábavy, ktoré navštevuje aj mládež z okolitých obcí. Mnohí mladí Belania pôsobia v krajskom súbore Spiš, takže sa po večeroch stretávajú na nácviku v klubovni.

SILVIA: - Okrem zábav či diskoték sa často stretávame v prírode, pri nedalekej rieke Bialke. Cez leto sa tam často schádzame pri vatre, kde sa dá príjemne posiedieť a porozprávať sa.

KINGA: - Mladí ľudia dnes nemajú kam ísť. V Čiernej Hore prakticky nemáme žiadne miesto, kde by sme sa mohli stretávať. Nie je tu ani kaviareň, ba ani krčma. Preto nečudo, že miestna mládež trávi radšej voľný čas v susedných obciach, napr. na diskotéke v Bialke Tatranskej.

Zišli by sa zmeny?

Vraví sa, že budúcnosť patrí mládeži. Teda aj mládež by mala mať možnosť spolurozhodovať o tom, čo treba v obci urobiť, prípadne zmeniť, aby sa všetkým žilo lepšie. Čo by teda chceli v rodnej dedine zmeniť naše študentky?

ALŽBETA: - Keby som mohla, v prvom rade by som otvorila nejaké centrum voľného času pre deti. Vedľá práve detí na dedine nemajú kde tráviť voľný čas, len behajú po okolí, alebo sa len tak potíkajú po dvore. Voľakedy sme v Belej mali klub, kde sa deti mohli schádzať, pozerať televíziu, zahrať si pingpong či nejaké spoločenské hry. Aj dnes by sa zišlo také miesto.

KINGA: - Myslím si, že v našej obci by sa zišlo viacero zmien. Treba sa usilovať pozdvihnuť vzdelanie a vedomostnú úroveň obyvateľstva na dedine, modernizovať školy, venovať viacej miesta štúdiu cudzích jazykov a práci s počítačmi. Na dedinách by mali vznikať stredné školy, aby sa mladí ľudia mohli vzdelávať doma. V našej obci by sa určite zišla nejaká kaviareň, reštaurácia alebo iné miesto, kde by sa ľudia mohli schádzať, posiedieť v príjemnom prostredí a porozprávať. Zišli by sa taktiež nejaké záujmové krúžky pre mládež, napr. výtvarné či hudobné. Dediny sa predsa musia modernizovať a rozvíjať.

SILVIA: - V našej obci by sa určite zišli nejaké kultúrne stánky a športoviská. Máme sice futbalové ihrisko, bolo by potrebné aj volejbalové ihrisko pre dievčatá. Miestna mládež by určite rada uvítala nejaké kurzy aerobiku, karate či iných obranných umení. Myslím si, že mnohých by potešila aj posilňovňa.

Ako z uvedeného vyplýva, naše študentky sa napriek mnohom nedostatkom optimisticky dívajú na svet. Želáme im veľa úspechov v realizácii ich plánov.

Text a foto: JÁN BRYJA

KRÁTKO ZO SPIŠA

V noci z 11. na 12. mája t.r. vykradli zlodeji v Nedeci obchodík s potravinami, z ktorého odcudzili tovar a hotovosť v hodnote 3 tisíc zlôtých.

27 najlepších žiakov gymnázia v Nižných Lapšoch sa koncom apríla zúčastnilo v Krakove veľmi zaujímavého podujatia venovaného Európskej únii. Jeho súčasťou boli o.i. internetové dielne, v ktorých žiaci vyhľadávali v internete informácie o EÚ, prechádzky po meste spojené s rôznymi terénnymi hrami a súťažami. Krakovské podujatie, ktoré hradilo Malopoľské fórum európskej výchovy, bolo pre žiakov odmenou za dobré výsledky v škole.

V nedeľu 28. mája sa v Kacvíne konala pekná slávnosť na počesť patróna mestnej základnej školy - pápeža Jána Pavla II. Slávnosť sa začala svätou omšou odsluženou pri poľnom oltári, po ktorej nasledovali vystúpenia žiakov a volejbalový zápas medzi slobodnými a ženatými Kacvínčanmi. V škole si prítomní mohli obzrieť výstavu žiackych prác zobrazujúcich postavu Svätého Otca, spojenú s predajom exponátov. Podujatie sa tešilo veľkému záujmu celých rodín.

V polovici mája t.r. sa krempašskí farníci rozhodli omaľovať z vonkajšej strany svoj kostol (na snímke). Maľovanie ich bude stáť okolo 20 tisíc zlôtých.

O výzor svojho pamiatkového dreveného kostolíka a jeho okolia dbajú aj Tribšania a cez leto chcú okolo neho upraviť chodníky. Už v máji sme pri ňom mohli vidieť prípravené na tento účel betónové dlaždičky (na snímke).

Text a foto: JÁN BRYJA

Vzhľadom na špecifické podmienky a najmä hornatú polohu regiónu bola práca v spišskom poľnohospodárstve - a je aj dnes - neobvykle ťažká. Už v minulých storočiach sa miestne obyvateľstvo, popri pestovaní niektorých obilnín a iných rastlín, zaoberala chovom dobytka a najmä oviec. Takmer v každej spišskej obci bol salaš. Ľudia z ovčej vlny tkali súkno, potrebné na nohavice (v spiškom nárečí portky), haleny (sukmany), kapce a pod. Aby súkno bolo dobré, vlnu bolo treba na ovci dobre vykúpať, usušiť a po ostrihaní rozčuchrať, vyčesať (gramplovať), no a potom upriať, čo sa robilo do neskorej jesene. Keď už ženy napriadi dosť vlny, priniesli do izby krosná a začali na nich tkáť súkno. Snažili sa ho utkať do Vianoc. Utkaná látka, pravdaže, ešte nebola súknom. Stala sa ním až po splstení v osobitných valchách, ktoré boli na Spiši len v dvoch obciach - Jurgove a Čiernej Hore (od Jurgova). Až potom z neho šili úbory a iné potrebné veci.

Á propos úborov. Obyvateľia Fridmana, Falštína, Nedeca, Kacviny, Nižných a Vyšných Láp a Lapšanky nosili prakticky rovnaké nohavice, ktoré mali bočné švíky ozdobené farebnými pásiakmi (oblamkami) - dvoma červenými a žltým v strede. Haleny sa šili z čierneho súkna, pričom na golieroch a rukávoch mali čierne výložky. Odlišné nohavice nosili chlapci z Jurgova, Čiernej Hory a Tribša. Na vreckách mali ozdoby v tvare pšenice. Ešte iné nohavice si obliekali obyvateľia Novej Belej a Krempách.

Keď ide o bielizeň, základnou látkou bolo ľanové plátno, ktoré sa tkalo v každom dome. Samozrejme najprv bolo treba ľan zasiať a po dozretí vybrať zo zeme, usušiť a vymlátiť. Potom ľan sedem dní močili v riebach, potokoch buď vo zvláštnych močidlách, sušili na slnku, tŕkli, trepalí na trliciach (aby sa oddelilo pazderie od vláken), česali a napokon priadli, čo nezriedka trvalo celú zimu. Z tejto priadze na predjarí konečne na krosnách tkali plátno, ktoré ešte pred letom bolo treba vybieliť, čiže rozprestrieť niekde v záhrade a pravidelne polievať vodou a sušiť na slnku. Keď už plátno bolo čisto biele, hodilo sa na štieť bielizne. Treba

podotknúť, že šíť vedela skoro každá gazdiná. Naproti tomu z ľanového semeňa sa vyrábal olej, používaný najmä cez advent a počas veľkého pôstu. Vyrábal sa v olejári, ktorá sa nachádzala vo Fridmane. Ľanové semená sa najprv sušilo, drobilo na múku, ktorú sa potom pražilo na medenej panvici a až potom sa túto múku dávalo do lisu a lisovalo olej. Ľanový olej bol veľmi chutný a zdravý. Používal sa nielen na jedenie, ale aj na rozriedovanie farieb. Musím ešte poznamenať, že ľanové semená sa drvilo na múku

súkno a plátno. Dodám ešte, že skoro v každej obci bol aspoň jeden mlyn a v niektorých aj dva.

Na prelome 20. a 30. rokov vypukla svetová hospodárska kríza, ktorú sme pocítili aj na Spiši. Ponuka poľnohospodárskych produktov bola vyššia ako dopyt po nich. Roľníci vyrábali viacej, ale na svoje výrobky nemali odbyť, čo sa zvlášť týkalo ošípaných a hovädzieho dobytka. Navyše ceny poľnohospodárskych produktov boli veľmi nízke, kým ceny priemyselných výrobkov príliš vysoké.

Napr. metrák superfosfátu stál v medzivojnovom období 11 zl., čo sa rovnalo hodnote jedného štvortýždňového teľa. Pár pracovných topánok stál 10 zl. a kilogram cukru 1,10 zl., na proti tomu robotník za celý

nohami vo zvláštnych drevených stupeňach, čo bolo dosť obľažné. Dnes už fridmanská olejáreň, žiaľ, neexistuje.

Základným druhom obuvi, ktorú nosili ľudia na dedine, boli krpce, privádzované k nohe remienkami. Ženy si obúvali kožené čižmy s tvrdými sárami. Samozrejme v takýchto čižmách chodili v nedele a sviatky do kostola, prípadne na svadby alebo pohreby. Obliekali si červené kanafasky s lajblíkmi, k tomu čierne zásterky, biele ľanové košeľe, no a čižmy so sárami. V zime k tomuto oblečeniu pribúdal ešte dlhý biely kožuch. Do kostola sa ženy zakaždým vyberali boso, a až pri kostole si obúvali čižmy. Taktôľ sa šetrilo obuv, ktorá bola v týchto časoch veľmi drahá. Keď si dievčina kúpila alebo dala ušiť čižmy, vystačili jej nezriedka na celý život. Vo všedný deň, najmä v lete, chodili ženy spravidla boso, na jeseň si obúvali krpce a v zime súkenné kapce. Plátno na sukne (kanafasy) si ženy samy tkali na krosnách z ľanových nití. Tkali tenké plátno a hrubé (na pracovné úbory, vrecia a pod.).

V minulosti, prakticky až do prvej svetovej vojny, používali roľníci pri obrábaní pôdy kravský záprah, zriedkavejšie volský. Len málo roľníkov malo kone. Pestovali zemiaky, jačmeň, oves a v niektorých obciach aj žito. Museli dospelovať toľko obilia či zemiakov, aby im vystačilo do budúcej úrody. Z jačmeňa sa mlela múka, z ktorej ženy každú sobotu piekli chlieb. Keď sa dievča vydávalo, muselo vedieť najmä piecť chlieb a robiť

deň práce pri úprave potoka dostať sotva 1,50 zl. Nečudo, že ľudia si potraviny sladili sacharínom, keďže cukor si nemohli dovoliť. A predsa nemožno zabúdať ani na iné výdavky, ktoré zaťažovali roľníkov, napr. poistenie a najmä pozemkové, cestné a iné dane, ktoré boli veľmi vysoké.

Situácia roľníkov sa badateľne zlepšila až po návrate Spiša a Oravy k Slovensku v roku 1939. Dane sa výrazne znížili a ľuďom sa naskytli nové pracovné príležitosti, teda možnosti zárobku medziiným pri výstavbe cest napr. v Jurgove, Nedeci, pri ceste z Fridmana do Falštína a Nedeca-Zámku a pod.

Po druhej svetovej vojne a pripojení Spiša a Oravy k Poľsku sa situácia roľníkov opäť zhoršila. Zaťažili ich nie len nové dane, ale najmä povinné dodávky poľnohospodárskych produktov (určené podľa množstva vlastnej pôdy) - obilia, zemiakov, jatočného dobytka a mlieka. Odberom povinných dodávok sa zaoberali Gminné družstvá Roľnícka svojpomoc. K nižnolapšanskému družstvu patrili obce: Nižné a Vyšné Lapše, Lapšanka, Tribš, Nedeca, Kacvín, Falštín a Fridman, ktorí ku krempašskému družstvu - Krempachy, Nová Belá a Durštín. Tieto družstvá, okrem výkupných stredísk, mali skoro v každej obci aj svoje obchody. Súkromné obchody a iné podnikanie boli veľmi sťažené a nezriedka skoro nemožné.

Za povinné dodávky štát platil roľníkom iba 30% ich trhovej ceny. 70% hodnoty produktov bral štát. Musím zdô-

SPIŠSKÉ POĽNOHOSPODÁRSTVO

SLOVENSKÁ MENŠINA V POŁSKU (1)

razniť, že dodávky boli také vysoké, že rolníci ich mohli splniť len s najväčšou námahou. Často sa stávalo, že tí, čo dodávky neboli v stave splniť, boli trestaní väzením. Z prostriedkov získaných z povinných dodávok štát potom budoval nové továrne, rekonštruoval mestá a pod. Dá sa povedať, že povojnová znovuvýstavba Poľska sa v značnej miere uskutočňovala na úkor rolníkov. Na druhej strane zavedenie povinných dodávok bolo zároveň istou formou nátlaku na rolníkov, ktorí mal urýchliť združteňovanie vidieka v Poľsku. Naďalej sa to nepodarilo.

Mnohí príslušníci generácie, ktorá je dnes pri moci, získali vzdelanie aj vďaka úmornej práci rolníkov. Dnes však nechápu (a možno nechcú chápať!) problémy poľnohospodárstva a vôbec vidieka. Rolníkov sa zanedbáva, ba vďaka nepríaznivej poľnohospodárskej politike sa ich doslova privádza na mizinu. A predsa práve oni živili celý štát, ba aj iné národy. Už viackrát som počul výroky zbožňovateľov západu, že napr. malopolský región, vrátane Podhalska, Spiša a Oravy, sa vôbec nehodí na výrobu potravín, nanajvýš na plantáž stromčekov. Pri pestovaní stromčekov sa potom rolníci budú žiť čačinou, lebo na potraviny budú prichudobní.

Možno to niekoho rozčíli, ale musím povedať, že 70. a 80. roky boli pre poľnohospodárstvo oveľa priaznivejšie. Štát dotoval poľnohospodársku výrobou a mnohí rolníci si kúpou traktorov a iných strojov významne zmechanizovali svoje gazdovstvá, nehovoriac o tom, že na svoje produkty mali zabezpečený odbyt. Okrem toho v každej obci vznikli rolnícke krúžky, ktoré taktiež prispeali k mechanizácii poľných prác a do istej miery aj k reštrukturizácii poľnohospodárstva. Na začiatku 80. rokov, žiaľ, rolnícke krúžky postupne zanikli a ich majetok prezvali tzv. družstvá rolníckych krúžkov. Tie sa však nevysznamenali a neskôr tiež začali upadať. Potom nastal pád totality a dlho očakávané budovanie demokratického systému, ktoré však na druhej strane sprevádzala spomínaná nepriaznivá poľnohospodárska politika. A tak nastal smutný koniec poľnohospodárstva v Poľsku a tým aj na Spiši.

JÁN BRINČKA

V mojom príspevku by som chcel upozorniť na niektoré kritické momenty situácie, v akej sa nachádza slovenská menšina v Poľskej republike. Úvodom preto spomeniem len niektoré fakty z histórie.

Poľské územné nároky sa opierali o tzv. etnické argumenty; narátali 100 000 Poliakov v okresoch Čadca, Námestovo, Trstená, Spišská Stará Ves, Stará Lúbovňa a Kežmarok. Okrem toho, ako píše F. Machay vo svojej knižke Moja droga do Polski: „Dlh sme sa radili o ustálení hranice na Spiši, či zaradiť do našich požiadaviek obvod Spišská Sobota, alebo nie? Išlo nám veľmi o Smokovce, o získanie južných Tatier v celosti.“ Napokon sa uskormili a spokojili sa s požiadavkou na Tatranskú Lomnicu, Belianske jaskyne v okrese Kežmarskom, no a s celou dolinou Popradu s Podolincom, Ružbachmi a Lúbovňou. Ako vieme, plebiscit sa neuskutočnil a hranicu určila velyvyslanecká konferencia podľa predstáv stelesňovaných Edvardom Benesom. Tak sa za Tešínske Sliezsko dostali do poľského štátu hornooravské a severospiské slovenské obce. Hoci v týchto obciach žilo obyvateľstvo hovoriace goralským nárečím, ktoré tvorí prechod medzi slovenčinou a poľštinou, jeho slovenské národné uvedomenie bolo vysoké už v 19. storočí. No po pripojení k Poľsku r. 1920 im boli upierané akékoľvek národnostné práva a boli vrchnostensky označovaní za Poliakov. Chabý pokus zástupcov HSLS v poloviči tridsiatych rokov zastať sa ich práv, bol z poľskej strany briskne odmietnutý.

V septembri 1938, keď vrcholil Hitlerov tlak na ČSR, aktivizovali sa popri Maďaroch aj Poliaci. Došlo k výmene nót, ktoré vyústili do známeho ultimátu z 30.9.1938, keď o 23. hod. 40. min. v noci odovzdal poľský vyslanec Papée nótu poľskej vlády s požiadavkou odstúpiť do 24 hodín České Tešínsko, s tým, že ostatné poľské požiadavky budú predložené dodatočne. To sa aj stalo a v priebehu októbra Poliaci tieto svoje požiadavky predložili a hodno zaznamenať, že sprvu nastolili aj možnosť použiť plebiscit. Od toho však napokon upustili. V priebehu októbra 1938 bolo živo nie-

len medzi Varšavou a Prahou, ale aj medzi Varšavou a Bratislavou. Pritom Slováci boli zo strany Varšavy informovaní, že sú dve možnosti, s ktorými Varšava ráta: ak budú rokovať s pražskou vládou, tak predložia požiadavky maximálne, ak budú rokovať so Slovákmi, budú tieto požiadavky minimálne. V dňoch 19. a 20. októbra 1938 navštívil Karol Sidor Varšavu a mal rokovania na poľskom Ministerstve zahraničných vecí s Beckovým námestníkom Janom Szembekom, ktorý si zaznamenal dosť podrobne priebeh týchto rokovaní vo svojom Denníku 1933-1939, ktorý vydal v Paríži r. 1952 vo vydavateľstve Plon. Rokovalo sa aj okolo mapy, pričom Sidor použil aj takéto slová: „Slováci dôverovali Poliakom a vy teraz chcete odtrhnúť zo Slovenska kus živého mäsa.“ Kobylański, prednosta jedného oddelenia MZV, ktorý sa rozhovoru zúčastnil, sa usiloval presvedčiť Sidora, že Poliaci žiadajú len malé úpravky hraníc a území, ktoré sú zväčša neroľné a neroľné! Pritom predsa išlo o perly slovenskej prírody, o celé vnútorné Tatry, takže nám ostali po pripojení Javoriny k Poľsku len južné svahy V. Tatier.

Oficiálne predložila poľská vláda svoje územné požiadavky aj voči Slovensku vo svojej nóte z 1.11.1938, ktorých zverejnenie vyvolalo na Slovensku skutočný šok. Časove sa to zbehlo s Viedenskou arbitrážou, čo mnohých zvádzalo k presvedčeniu, že vo Viedni sa rozhodovalo aj o našich hraniciach s Poľskom. Podľa protokolu, ktorý podpisala čs. a poľská delimitačná komisia 1.12.1938 v Zakopanom, odstúpené územie pri Čadci, na Orave obce Suchá Hora a Hladovka, vo Vysokých Tatrách Javorina, Podspády, časť katastra Ždiaru, v Pieninách obec Lesnica a územie pri Cígelke tvorilo spolu 226 km² s 4300 obyvateľmi.

Takto sa priživilo Beckovo Poľsko na Mnichovskej tragédii Československa a takto sa uzatvárala, i keď nie dlhá, ale tragická kapitola slovensko-poľských vzťahov za roky 1918-1939. Chýbal už len posledný akt tejto tragédie, prepadnutie Poľska hitlerovským Nemeckom 1.9.1939 a účasť vojska Slovenskej republiky po boku Wehrmachtu.

Výsledkom tejto slovensko-poľskej vojny bolo obnovenie starých hraníc spred roku 1918 a tak prinavrátenie všetkých poľských záborov i z roku 1920 i 1938.

Po skončení druhej svetovej vojny boli na celom úseku čs.-poľských hraníc obnovené staré, t.zn. predmníchovské hranice. No nestalo sa tak hneď, lebo i keď front prešiel cez tieto územia už koncom januára 1945, pre aktívny odpor slovenského obyvateľstva proti zavedeniu poľskej správy a pochopenie zo strany sovietskych vojenských orgánov, stalo sa tak formálne až 20. mája 1945. Potom nastáva takmer dvojročné obdobie skutočne nemilosrdného prenasledovania takmer každého, kto sa hlásil k slovenskej národnosti. Táto nepriateľská činnosť poľských štátnych orgánov, t.zn. štátnej správy, bezpečnostných orgánov, cirkevných hodnostárov, čo sa prejavovalo vypovedaním slovenských učiteľov, kňazov, indiskrimináciemi pri zásobovaní a pod., sa ešte umocňovala teroristickou činnosťou jednotlivcov a najmä skupín, ktoré vyvíjali zločineckú činnosť na vlastnú pásť. V tom vynikala najmä Ogňova banda, ktorá sa neštítila ani vrážd. Tieto pomery mali za následok, že v rokoch 1945 až 1947 utieklo, respektíve sa vysťahovalo do ČSR viac ako päť tisíc obyvateľov slovenskej národnosti z obcí hornej Oravy a severného Spiša. Po zdľavých rokovaniach došlo napokon 10. marca 1947 k podpisaniu Zmluvy o priateľstve a vzájomnej pomoci medzi Poľskou republikou a Československou republikou a jej Dodatkového protokolu, ktorým boli zabezpečené aj národnostné práva Slovákov žijúcich v Poľsku. Obidve zmluvné strany sa dohodli, že otvoria svoje konzuláty, poľský v Ostrave a slovenský v Katoviciach. Poslaním týchto konzulátov bolo popri zabezpečovaní klasických konzulárnych činností bdiť spoločne so svojimi veľvyslanectvami nad dodržiavaním ustanovení Dodatkového protokolu v oblasti práv menšíň, to znamená najmä nad rozvojom menšinového školstva, spolkového života a ostatných foriem kultúrneho a spoločenského života. Pre nás bola predovšetkým aktuálna otázka otvorenia slovenských škôl na Spiši a Orave. Poľská strana sa poponáhľala a urobila zápisu do slov. škôl a v septembri 1947 otvorila dve slovenské školy, jednu na Spiši a jednu na Orave. Na Spiši sa pri-

Stretnutie prvých absolventov slovenského lycea v Jablonke po 30 rokoch.

Foto: B. Knapčík

hlásilo 439 žiakov a na Orave 1272 žiakov. Vyučovanie sa začalo pri počte 63 detí v Nižných Lapšoch a 191 v Jablonke. Z našej strany sme formulovali stanovisko, že počet potrebných škôl možno určiť na základe počtu žiakov prihlásených v normálne uskutočnených zápisoch vo všetkých obciach. Vzhľadom na počet už prihlásených boli poľské orgány nútene prikročiť v polovici školského roka 1947/48 k zriadeniu ďalších osem slovenských škôl, z toho dve na Spiši - v Novej Belej a Kacvíne a šesť na Orave - v Podvuku, Chyžnom, Oravke, Malej Lipnici, Jablonke-Boroch a v Hornej Zubrici. Na základe našich ďalších zákrokov a urgencií nám Ministerstvo školstva vo Varšave 5.11.1948 oznámilo, že sú predpoklady pre otvorenie 33 slovenských škôl, do ktorých bolo prihlásených 2308 žiakov. Podľa našich odhadov nezapísaných ostávalo vtedy ešte asi 1465 žiakov.

Budovanie slovenského školstva bolo nerozlučne späté s učiteľskými silami. Poľská strana nechcela prijať učiteľské sily zo Slovenska, hoci v Poľsku potrebných učiteľov nemala. Postupne sa nám podarilo vyslať 18 učiteľských súborov, čiže len asi polovička škôl mala kvalifikovaných slovenských učiteľov. Len vďaka agilite a obetavosti krajanov sa podarilo r. 1951 otvoriť v Jablonke slovenské lyceum, na ktoré tiež prišli pôsobiť učitelia zo Slovenska. V týchto rokoch po podpísaní Dodatkového proto-

kolu sme mali plnú podporu Povereníctva školstva v Bratislave, ktoré zásobovalo menšinové školy v Poľsku potrebnými pomôckami, premietacími prístrojmi, filmami, knihami a učebnicami, pokiaľ sme dostali súhlas poľského ministerstva. Po týchto pomerne slabne sa rozvíjajúcich rokoch nastáva obrat, ktorý je očividný najmä v šesdesiatych rokoch, poznamenaných najmä redukovaním slovenských škôl, užívania slovenčiny v kostoloch až po známy interdikt na Novú Belú v polovici šesdesiatych rokow. Dochádza k intenzívnej polonizácii. Boli napr. zavedené ranné nedeľné omše pre mládež s jasným zámerom na výchovu tejto mádeže v poľskom duchu. Z postupu poľských kňazov v tejto oblasti obývanej slovenskou menšinou jasne vidieť, že na prvom mieste uplatňujú poľské národnostné prvky a až potom náboženské. Situácia sa bohužiaľ podstatne nezmenila ani po páde totalitného režimu. Došlo k uvoľneniu vzájomných stykov a návštev na všetkých úrovniach a dochádza aj k častým návštevám cirkevných hodnostárov zo Slovenska. Biskupi spišskej diecézy slúžia občas omše v slovenských obciach. No celkovo ani v školách, ani v kostoloch sa nenapĺňajú potreby občanov slovenskej národnosti.

JUDr. MATEJ ANDRÁŠ

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

Pekne zastrešená studňa jablonského rezbára

A. Machaj so svojimi samorastami

SAMORAST Z JABLONKY

Počas cest za krajanmi občas strečavame ľudí, ktorí sa venujú nejakému zaujímavému koníčku. Jedného z nich, rezbára Antona MACHAJA sme objavili v Jablonke-Matonogoch.

Narodil sa 25. mája 1943 v rodine Karolíny a Ignáca Machajovcov, ako siedmy z ôsmich súrodencov. Vzťah k slovenčine, ktorú sa učil aj v základnej škole v Jablonke (1954-58), mu vstiepl jeho otec. Slovenské povedomie si udržal podnes. Rád číta Život a zaujíma sa o krajanské dianie na Orave a Spiši. Poznamenajme ešte, že jeho neter Katarína Kozáková maturovala v tomto roku na lýceu v Jablonke aj zo slovenského jazyka.

Majster vo svojej záhradke

- Ako som sa dostal k práci s drevo? Asi ako každý chlapec na dedine, som si pri pasení krátil dlhé chvíle strúhaním pŕštalok a vyzávaním rôznych zvieratiek. V zime som robil búdky pre vtákov a neskôr ma v lese zaujali rôzne vykrútené korene - samorasty. Začal som si ich prinášať domov a kedže som v nich videl rôzne zaujímavé tvarov, úplne ma to, ako sa hovorí, chytilo za srdce. Matka sa však na moju záľubu dlho hnevala. Hovorila, že sa mi budú kamaráti vysmievať, ale skôr sa asi obávala, že nebudem chcieť pomáhať v hospodárstve.

Nebola to pravda. Anton matke pomáhal koľko len vládal a zostal mu

čas aj na jeho záľubu. Takto mu uplynuli detské roky. Jeho bratia a sestry sa medzitým osamostatnili a založili si svoje rodiny. Kedže sa neoženil, zostal pracovať na rodičovskom gázdovstve. Aby si privyrobil aj nejaký groš navyše, v zime pracoval v lese pri vyrubovaní stromov.

V roku 1963 musel 20-ročný Anton Machaj narukovať. Dva roky vojenčiny strávil najprv v Chelme Lubelskom a neskôr na vojenskom letisku v Inowrocławie. Po návrate z vojenčiny pracoval na domácom hospodárstve. Otec medzitým odišiel do Ameriky, kde aj zomrel (1985) a onedlho mu zomrela aj matka. V rokoch 1993 až 1999 bol kuričom v Gminnom úrade v Jablonke a v lete ako člen hospodárskej čaty zbieran smeti a sklený odpad po obciach. Na rezbárstvo mu sice veľa času nezostávalo, ale vracal sa k nemu v každej voľnej chvíli.

- Kedže teraz sa o rodičovské gázdovstvo stará moja sestra Irena Kozáková s manželom Jozefom, mám viacero času aj na prácu s drevo, - hovorí. - Na svoje výrobky najčastejšie využívam korene a drevo z topola, osiky, smreka a sosny.

Počas nášho rozhovoru práve opravoval plot, ktorý zdobí okolie jeho domu.

- Musím sa venovať, - počíta, - aj takýmto bežným prácam, ved to nikto za mňa neurobi. Nechcem ani, aby ma susedia ohovárali.

Potom mi ukázal svoje „kráľovstvo,“ v ktorom je do-

slova všetko z dreva. Pri jazierku, ktoré sa nachádza v záhrade pred domom, stojí niekoľko drevených úlov, navlas podobných tým v skanzene v Hornej Zubrici. Nedaleko je stará studňa s drevenou strieškou, z ktorej si naberá číru vodu. Do domu sa vchádza cez zdobené a opalované dvere, ktoré majú zo samorastu aj kľučku. Zo samorastov sú aj nohy stolička a lavičiek, na ktorých sme sedeli, stojany na kvety, jelene, vtáky a mnohé iné figúrky. V kúte izby stojí pekne vyrezávaný kredenc, na stene visia obrázky v drevených rámkoch, okná majú ručne vyrezávané drevené obruby a vo vedľajšej miestnosti je plno vtáčích búdok, vydlabaných z pŕvov stromov. Doslova všade naokolo cítiť opojnú vôňu dreva a živice. V zásuvkách stola je uložené rezbarske náradie, rôzne dláta ostré ako britva, nože, písky, kladivká a pod. Ako vznikajú vaše zaujímavé výrobky? - spýtal som sa.

- Ked dnesiem z lesa nejaký samorast, - hovorí, - musí najprv dobre vyschnúť, čo trvá zopár mesiacov. Potom ho očistím z kôry, napustím moridlom a nalakujem alebo opálím ohňom. Niekedy ho aj trochu upravím, ale vždy sa snažím ponechať pôvodný tvar. Kým však nájdem zaujímavý kořeň, ktorý sa mi páči, musím sa dosť nachodiť.

Hoci mnoho z výrobkov A. Machaja slúži jeho potrebám, značnú časť z nich už porozdával svojim známym a rodinným príslušníkom.

- Ludia, ktorí ma navštievujú, - hovorí, - ma žiadajú najmä o drevené rámiaky na obrázky, stojany na kvety, poličky, stoličky a stoličky. Málokedy však od nich žiadam peniaze. Tešíme sa, že sa im moja práca páči. To je moja najväčšia odmena.

Mnoho by sa ešte dalo povedať o zaujímavej rezbarskej tvorbe A. Machaja z Jablonky, ktorý dokáže z dreva vyčarovať to, čo teší ľudské oko. Je preto dobre, že na Orave máme ľudí, ktorí svoje pocity vyjadrujú umeleckou tvorbou, a vytvárajú diela, ktoré nás obohacujú. Poprajme mu veľa zdravia a spokojnosti v tejto peknej záľube. Nech jeho práce tešia ešte mnoho ľudí.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

SÚŤAŽ DETÍ V SPOLOČENSKÝCH TANCOCH

3. mája 2000 sa v Krakove konal V. ročník medzinárodnej súťaže o pohár predsedu Tanečného krúžku pri TKKF a o pohár riaditeľa ZŠ č. 158 v Krakove-Łagiewnikoch. Píšeme o tomto podujatí aj preto, že sa na ňom zúčastnili - popri tanečníkoch z Krakova, Novej Huty, Myšleníc, Skawiny, Nowého Sącza, Kętov a Lvova - aj štyri tanečné páry z Kežmarku, teda spolu 48 detských tanečných párov, ktoré startovali v troch vekových kategóriách: do 9, 10-11 a 12-13 rokov.

Vo víre tanca

Všetkých účastníkov podujatia a divákov uvítal vedúci súťaže, profesor Pedagogickej akadémie v Krakove Jan Wiesław Golc. Po slávnostnom pochode tanečných párov a predstavení malých tanečníkov zazneli prvé rytmu.

Program bol rozdelený na dve časti. Najskôr začali na parkete víriť tanečné páry v rytmoch štandardných tancov, t.j. anglického a viedenského valčíka, tanga a svižného quick-steppu. Druhá časť súťaže patrila horúcim latinskoamerickým rytmom samby, rumby a cha-cha. Veru, bolo sa na čo pozerať a diváci nešetrili potleskom. Páčili sa výkony všetkých tanečných párov, ale snáď najviac profesionality prejavili tanečné páry z Ukrajiny. Pekne si počínali aj tanečníci z Kęt, a z krakovských klubov TAKT, KLEKS, LATINA a PROMYK, ale nesklamali ani Kežmarčania, ktorí v minulosti túto súťaž už vyhrali.

Predstavujú sa kežmarskí tanečníci

V prestávkach medzi jednotlivými vystúpeniami som sa porozprával so zástupcami Kežmarku, ktorí tentoraz priviedli štyri tanečné páry: Zuzana Bóryová a Šimon Derevianik, Miroslava Gemzová a Ján Monka (kategória 12-13 rokov), Miroslava Slovíková a Igor Šajtlava a Martina Maníková a Michal Šimanský (10-11 rokov):

- Náš tanečný klub TEMPO, - hovorí Anton Vdovjak z Kežmarku, - oslavuje už 35 rokov svojej existencie. Pôsobí pri ZK Tatralan a jeho vedúcou je Gertrúda Scholtzová. Okrem klubu spoločenských tancov u nás pôsobia o.i. mažoretky, disco-club a kluby historického tanca a seniorov. Pravidelne sa zúčastňujeme súťaží v spoločenských tancoch nielen na Slovensku, ale aj v zahraničí. Naša spolupráca s J. W. Golcom z Krakova trvá už 20 rokov a jej výsledkom je aj naša účasť na takýchto vystúpeniach. Tunajšie deti zasa pozývame na vystúpenia do Kežmarku, kde

Tancuje Halina a Viktor zo Lvova

Členovia krakovského klubu Promyk s J. W. Golcom

každoročne v júli organizujeme medzinárodný tanečno-spoločenský tábor.

Tanečníkov zo Lvova reprezentovali dva páry: Sofia Kawulichová a Volodimir Barabash (kategória 10-11 rokov) a Halina Hermanowiczová a Wiktor Krzyżanowski (12-13 rokov). Na súťaž ich priviedli manželia a súčasne vedúci tanečného klubu ESTET Lidia a Bogdan Mužowci.

- Náš tanečný klub, - hovorí B. Muž, - bol založený v januári 1972 pri ZŠ č. 15 vo Lvove. Máme v ňom zastúpené všetky vekové kategórie - od 6 ročných detí až po seniorov. Naši tanečníci už vystupovali v Čechách, dva razy v Krakove, Bulharsku, Nemecku a samozrejme na Ukrajine. Naša spolupráca s Krakovom sa začala už pred 16 rokmi.

Zastavil som sa aj pri troch najmladších tanečných pároch (do 9 rokov) z domáceho tanečného klubu PROMYK, ktorých vedie J. W. Golc. Soňa Sekuľová a Tomáš Kollárik a Monika Ziembová a Sebastian Kuczaj sú žiakmi 1. F. Agnieszka Szmaja chodí do 1. B a jej partner Bartosz Kimstacz do 2. D.

- Naši najmenší, - hovorí J. W. Golc, - sa spoločenskému tancu venujú jeden až tri roky. Na takomto veľkom podujatí sa sice zúčastňujú len po prvýkrát, ale tanečný pár S. Sekulová a T. Kollárik už koncom minulého roka vystupoval na súťaži v Kežmarku. Samozrejme viacero skúseností a šance na dobré umiestnenie majú najmä ich starší spolužiaci, tanečné páry Katarzyna Zawalska a Michał Gawlik či Magdalena Maślaniková a Sławomir Pietrzik. Všetkým však rovnako držím palce.

Výsledky

Prvenstvo v najstaršej kategórii (12-13 rokov) získal páru H. Hermanowiczová a W. Krzyżanowski (ESTET Lvov). Tanečné páry Z. Bórová a Š. Derevianik a M. Gemzová a J. Monka (TEMPO Kežmarok), obsadili 5. a 6. miesto.

V strednej kategórii (10-11 rokov) vyhrali S. Kawulichová a V. Barabash (ESTET Lvov). Tanečné páry M. Slovíková a I. Šajtlava a M. Maníková a M. Šimanský (TEMPO Kežmarok) obsadili 4. a 6. miesto.

V najmladšej kategórii (do 9 rokov) zvíťazili M. Pawlaková a P. Różycki (LATINA Krakov). Na štvrtom mieste skončili M. Ziembová a S. Kuczaj a na piatom S. Sekulová a T. Kollárik (PROMYK Krakov). Vítazi si odniesli pekné poháre a diplomy a poháre dostali aj najmenší tanečníci, ktorí organizátori navyše pribalili aj sladkosti.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

KRÁTKO Z ORAVY

Vo Veľkej Lipnici-Murovanici pokračujú práce na prestavbe kostolíka kráľovnej Jadwigy (na snímke). Okrem prístavby, vďaka ktorej sa kostolík značne zväčší, stavbári už pokryli strechu novým plechom a v súčasnosti pracujú pri úprave interiéru.

Ochrana Slovenska a Poľska sa na stretnutí 12. apríla t.r. v Trstenej dohodli na spoločnom vypracovaní projektu záchranu a využitia mokradí (rašelinísk), ktoré sa nachádzajú v slovensko-poľskom pohraničí. Takéto lokality, vyznačujúce sa množstvom vzácnych rastlín a bezstavovcov, považované za európsky unikát, sú aj v okolí Pekelníka a Chyžného.

□ □ □

Novobudovaná telocvična pri ZŠ v Chyžnom (na snímke), na ktorú gminný úrad v Jablonke vymedzil v tomto roku 115 tisíc zlatých, rastie ako z vody. Koncom mája t.r. stavbári namontovali okná a budovu pokryli novou strechou.

Na Orave a Spiši nie je zriedkavým javom stretnúť sa s rolníkmi, ktorí ženú svoje hospodárske zvieratá na pašu či z paše. Neraz sme však svedkami, ako svoje zvieratá vedú po ceste (na snímke) v Jablonke, čo vodičom motorových vozidiel spôsobuje značné problémy pri ich obchádzaní.

□ □ □

Vo Veľkej Lipnici-Centre finišujú stavebné práce na výstavbe ZŠ č. 2. Ako sme sa dozvedeli, škola, ktorú adaptujú z budovy starého kultúrneho domu, by mala byť odovzdaná do užívania na začiatku nového školského roka.

□ □ □

Mnohí Oravci, najmä mladí, ktorí nevidia svoju ďalšiu budúcnosť na dedine a v práci v poľnohospodárstve, odchádzajú zo svojich obcí. Kedže neraz prácu nachádzajú ďaleko od rodnej obce, opúšťajú aj svoje domy. Jeden z nich, vystavený na predaj, sme videli v Dolnej Zubrici.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Na nedeľu 21. mája 2000 budú hasiči z Podsrnia isto dlho spomínať. Akoby aj nie, v tento deň bola totiž posvätená zástava požiarneho zboru, obdržali modernú motorovú striekačku a viacerí hasiči - rezortné vyznamenania.

Z histórie požiarnikov

Začiatky Dobrovoľného hasičského zboru v Podsrní, ktorý si v tomto roku pripomína 70. výročie svojho vzniku (1930), siahajú ešte ďalej, do roku 1928, keď sa dvaja miestni občania Tomáš Surma a Jozef Chovanec spolu s občanmi Podvylka a kňazom Janom Góralikom rozhodli založiť tzv. Stefczykovu pokladnicu. Z prostriedkov tejto pokladnice, ako aj z príspevkov rodín vracajúcich sa z Ameriky, bola pre novozaložený zbor pravdepodobne kúpená prvá ručná striekačka nemeckej výroby, ktorá mala slúžiť aj Podvylčanom. Poznamenajme, že z prostredkov tejto pokladnice bola po 2. svetovej vojne založená aj Družstevná banka v Jablonke.

Práce na výstavbe prvej požiarnej zbrojnice v Podsrní sa začali v roku 1934. S pomocou požiarnikom prišli Ján Chovanec, Ignác Rapáč (richtár), Jozef Kapušák a Eugen Skýčák, ktorí na výstavbu venovali svoje záhumienky. Zo zbrojnice, ktorá stála do roku 1960, sa dodnes zachovala len malá kaplnka.

Prvým veliteľom podsrnianskych požiarnikov bol Andrzej Krzywicki, pochádzajúci zo Sidziny, ktorý zomrel v roku 1947. Jeho nástupcom sa stal Alexander Chovanec, v rokoch 1949 až 1970 bol veliteľom požiarnikov Štefan Jendrašák a v rokoch 1970 - 1982 Władysław Marmor. Od roku 1982 je veliteľom Józef Bachula.

Základným vybavením požiarnej jednotky bola až do roku 1958 spomínaná ručná striekačka. Keď však vtedy na očiach bezradných občanov zhorel majetok Štefana Chovanca, požiarnici sa rozhodli zmodernizať svoje vybavenie a už koncom roka kúpili v Novom Targu prvú motorovú striekačku (typ 100). Kúpu uhradili občania - každá rodina určila na ten cieľ jeden strom. Ďalšiu motorovú striekačku PO3 kúpili až v roku 1973 a

Parádny pochod požiarnikov

konečne v roku 1986 si zaobstarali požiarnický automobil značky Žuk. Dovtedy k požiarom chodili konským zápra-

nícky klub a počas prestavby školy v roku 1991 sa tu dokonca učili žiaci. V roku 1991 urobili jej generálnu opravu a dnes sa v nej nachádza aj ordinácia všeobecného a zubného lekára. Poznamenajme ešte, že zbor má 18 členov, jeho predsedom je Władysław Chovanec, tajomníkom Edward Siarka a mechanikom Władysław Śmiech. Podsrňa-

nia sa okrem bežných požiarnických akcií zúčastňujú aj na gminnej súťaži požiarnej zborov v Rabe Wyżnej, kde dosahujú dobré výsledky.

Posviacka zástavy...

Poľnú sv. omšu odslúžil kňaz K. Gunia

Čestní hostia (zľava): K. Dzielski, J. Galica a E. Siarka

Slávnosť,

ktoj sa zúčastnili aj požiarnici z Harakuba, Bukowiny-sídliska, Podvlnka, Spytkowíc, Sieniawy, Raby Wyżnej, Skawy, Rokicín a Bielanky sa začala nástupom pred miestnou požiarnou zbrojnicou. Akáže by to však bola oslava bez hudby? Podsrnianskym požiarnikom prišli zahrať dokonca tri dychovky, a to z Podvlnka, Raby Wyżnej a Skawy. Slávnostný sprievod, v čele ktorého išli mažoretky z Podvlnka, sa pohol na ihrisko pri miestnej ZŠ, kde sa začala svätá omša, ktorú odslúžil podvlnčiansky farár Kazimierz Gunia. Počas omše hral na organe kapelník podvlnčianskej dychovky Ján Páleník. Zúčastnili sa tu skoro všetci obyvatelia obce a mnohí hostia, v tom poslanec Snemu PR Kazimierz Dzielski, veliteľ Okresnej správy dobrovoľných požiarnych zborov v Novom Targu Józef Galica, vojt gminy Raba Wyżna Edward Siarka, predseda Okresnej rady v Novom Targu Eugeniusz Zajęczkowski, vojt

gminy Spytkowice Marek Wierzba, riaditeľka ZŠ v Podsrni Stanisława Chowniecová, richtári okolitých obcí a ďalší. Sv. omša, ako podotkol kňaz, bola venovaná všetkým hasičom, ktorí chránia majetok, zdravie a život ľudí a neraz s nasadením vlastného života pomáhajú ľuďom v neštase. Pripomeral tiež významnú postavu patróna všetkých požiarnikov sv. Floriána, ktorý bol zavraždený 4. mája 304 za panovania cisára Diokleciána.

Posviacka

Po vztyčení štátnej vlajky a odznení hymny PR vystúpil s krátkym prejavom tajomník požiarneho zboru a súčasne vojt gminy Raba Wyżna E. Siarka. Potom už kňaz K. Gunia posvätil požiarnickú zástavu a po nej aj štyri nové, výkonné motorové striekačky značky Tohatsu (každá s výkonom 1700 l/min.), ktoré si okrem Podsrňanov prevzali aj požiarnici z Bielanky, Bukowiny-sídliska a Sieniawy. Nasledovali príležito-

stné prejavy o.i. K. Dzielskeho a J. Galicu, symbolické vbitie klincov a zápis hostí i niektorých občanov do pamiatkovej knihy.

Vyznamenania

Ďalším, veľmi milým momentom slávnosti bolo udelenie vyznamenaní a odznakov najaktívnejším a najzaslúžilejším podsrnianskym požiarnikom. Zlatú medailu za zásluhy pre požiarnictvo dostali Albín Skyčák a Stanislav Krzywicky, striebornú - Józef Bielak a Mieczysław Kapuściak a bronzovú - Marek Pilch a Władyślaw Kozak. Odznak Vzorný požiariček prevzal Edward Siarka. Nuž bola to, dá sa povedať trojčasť slávnosť.

Na záver zahráli dychovky, vystúpili členovia ľudovej kapely Truteň zo Skawy a slávnosť zavŕšila zábava v požiarnej zbrojnici.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

... a požiarnických striekačiek

K. Dzielski vyznamenáva najzaslúžilejších požiarnikov

Käte Lindemannová vytiahla zo skrine na chodbe vedro na vodu a pokrčila nosom. Ako tu všetko zapácha! Dvakrát do týždňa chodila upratovať k Paulovi Mattnerovi a zakaždým najprv pootvárala všetky obloky. Typický starý mládenec! Bolo tam vždy nafajčené a popolníky preplnené. Na čerstvý vzduch nik nepomyšiel.

Pobrala sa do kúpeľne a zadívala sa na špinavý okraj vane. Vidieť, že paní Mattnerová tu už nie je. Kým žila s mužom, bolo všade čisto.

Nie že by jej Heidrun Mattnerová chýbala. Tá ešte aj prstom kontrolovala prach.

No s jej bývalým mužom to takto ďalej nepôjde, pomyslela si nazlostene. V poslednom čase si žije veľmi veselo. Možno ho manželka opustila pre aféry so ženami.

Začudovane sa pozrela na Mattnerov písací stôl. Fotografia čiernovlásej ženy, ktorá tam vždy stála, zmizla. Zdvihla niekoľko lístkov, ktoré ležali pod stolom a mechanicky ich vopchala do vrecka zástery. Prv ako začala vysávať, chcela v spálni upraviť posteľ.

Tam už bol zápach na nevydržanie. Vytiahla rolety a otvorila oblok. Potom sa pozrela na posteľ a vykrikla. Ležal na nej Paul Mattner a Käte Lindemannovej nebolo treba vysvetľovať, že je mŕtvy.

Krv na poduškách bola zaschnutá a šíril sa z nej odporný, sladkastý zápach, ktorý zacítila hned, ako vstúpila do spálne.

Nedotýkali ste sa tu ničoho? - spýtal sa komisár Kleinschmidt a prísnie sa pozrel na Lindemanovú.

Napadlo jej, že utierala prach na písacom stole.

- Nespomíname si ešte na niečo okrem zápacu?

- Zo stola zmizol obraz.

- Aký obraz?

- Fotografia jeho priateľky. Vždy stála na písacom stole.

Kleinschmidt vytiahol zásuvku. - Je to táto? - Zadíval sa znalecky na portrét čiernovlásky. - Pekná žena.

- Nie je podľa môjho vkusu, - povedala Käte a uškrnula sa. - Ľadová

kráska, keď sa ma už spytujete. Tá jeho bývalá bola oveľa krajsia.

- Poznali ste ju?

- Že či! Kým ešte ona držala ruku nad všetkým, pán Mattner sa mal podstatne lepšie.

- Mal teraz dajaké ľažkosti?

- Vytiahnite ešte raz zásuvku písacieho stola. Samé nezaplatené účty.

- Poznali ste pána Mattnera dlhšie?

Dôveroval vám, zdá sa mi.

- Áno, stopercentne, - prikývla Käte. - Zveril sa mi so všetkým. Táto Vanessa, - ukázala bradou na snímku

Heidrun na to nevedela odpovedať.

Kleinschmidt sa zdvihol. - Ak by ste mi chceli ešte niečo povedať, prosím vás, hned mi zavolajte.

Na pohreb známeho spisovateľa Mattnera sa zišli všetci prominenti z filmu a televízie.

Ženu oblečenú v čiernom, ktorá na chvíľu zastala vo dverách kaplnky a poobzerala sa dookola, Kleinschmidt spoznal. Bola to Vanessa Kolbová, ktorej fotografia ležala v zásuvke písacieho stola mŕtveho. Táto tragédia sa jej zrejme hlboko dotkla. Spomenul si na predchádzajúci rozhovor s ňou.

- Cítim sa ako vdova, - šepkala trasúcim sa hlasom. - Mal ma rád. Chceli sme sa vziať.

- Vaše vzťahy sa neskončili?

- Samé klebety! - vybuchla.

- Vy ste mu predsa spôsobili finančné neprijemnosti, však? - spýtal sa jej Kleinschmidt. Nebol si tým istý, len sa domnieval, ale jej reakcia mu prezradila, že trafil do čierneho.

Došlo preto medzi nimi k hákne a čiernovláška vtedy hodila ľažký predmet do hlavy svojho milenca. Teraz tu sedí v druhom rade a utiera si slzy.

Kto však bola tá mladá plavovláška, ktorá bledá a uplakaná sedela v poslednom rade? „Takmer ešte dieťa,“ spomenul si na slová Käty Lindemannovej. Tá sedela dva rady pred ním. Zvedavo sa obzerala a keď ho objavila, kývla hlavou.

Po pohrebe sa Kleinschmidt náhlivo pobral za mladým dievčaťom a dotkol sa jej ramena. Predstavil sa a povedal: - Musím sa s vami rozprávať.

Pozrela sa naňho uplakanými očami: - Vedela som, že ma vyhľadáte. Paula Mattnera som zabila ja.

- Vy? - prekvapene sa zadívala na útlu postavu a potriasol hlavou... - Neverím vám. Ako ste to vlastne urobili?

- Bronzovou sochou, ktorú raz dostal ako cenu za televízny seriál, - vychrlila. - Chcel ma nechať. Stratila som nervy.

Kleinschmidt kývol svojim asistentom. - Zoberte ju so sebou, - povedal unavene. - Priznala sa. Počkám ešte na pani Lindemannovú. - To, že na

MARGRIT BRUCKNEROVÁ SUKNIČKÁR

čiernovlásky, - bola dlho jeho vášňou. Mala ho v hrsti. Raz som pri upratovaní našla list... celkom náhodou, - pokračovala, keď spozorovala komisárov úsmev. - Hrozila mu v ňom, že určité veci zverejní. Malo to mať niečo spoločné s políciou, - skončila zhnuseňe.

- Mal už inú?

- Mnohé. Ale do jednej bol, myslím si, naozaj zaľúbený. Bola celkom mladúčká, takmer ešte dieťa. Raz som ju tu videla.

- A bývalá pani Mattnerová? Udržiavala ešte s ním kontakty?

- Najlepšie bude, keď sa spýtate jej, - povedala Käte Lindemannová odmietavo. - Môžem už odísť?

Heidrun Mattnerová si nervózne potiahla z cigarety. - Môj muž bol veľký egoista, - povedala, - ale že takto skončí...

- Kedy ste ho videli naposledy? - spýtal sa Kleinschmidt.

Zaváhala. - Týždeň pred jeho smrťou. Mal finančné starosti a požiadal ma o pomoc.

- Bol to čisto obchodný rozhovor?

Prikývla.

- Ale toto je vaša pudrenka, pravda? Je na nej váš monogram.

- Zrejme som ju tam zabudla, - odvetila Heidrun.

- Iste, - prikývol Kleinschmidt, - ale prečo práve v spálni?

soche neboli nijaké stopy po krvi, si nechal pre seba.

Ked' sa neskôr vrátil na políciu, priznanie Sabiny Schubertovej roztrhal bez toho, že by bol čo len pohľadom zavadiil o plavovlasé dievča, ktoré tam prestrašené stalo.

- Toto tu mi dala pani Lindemanová, - povedal a položil niekoľko zdroppov papiera na asistentov stôl. - Našla ich vo vrecku zásterky.

- Bol to list, v ktorom sa Sabrinin otec Mattnerovi vyhrážal, že mu rozbiije hlavu, ak sa s jeho dcérou ne-

ožení. Dievča bolo od Mattnera v požehnanom stave, a vzalo na seba všetku vinu, aby jej otec nenesol ľah vraha. A potom, čo ho predsa len vyhlásili za vraha, sa nervovo zrútil...

CÉCILE LEMONOVÁ TRIK ČÍSLO 17

Inšpektor Lang zobraľ megafón:

- Hovorí polícia. Obklúčili sme banku. Vyjdite so zdvihnutými rukami.

- Dočerta! - zavrčal Benno a pozrel z okna. Taška s peniazmi stála pri jeho pravej nohe. Dávno by som bol za horami, keby ten idiot pokladník nebol stratil nervy a nestlačil gombík poplašného zariadenia, mysel si lúpič. Videl uniformy, dve policajné autá a množstvo zvedavcov.

- Máte tri minúty, - ozývalo sa z megafónu.

Benno pootvoril dvere a zakričal: - Mám štyroch rukojemníkov a nabitú zbraň! - Potom dvere znova zatvoril. Rukojemníci, dve zamestnankyne banky, jedna zákazníčka a pokladník ležali na podlahe s rukami na zátylku.

Benno opäť počul hlas z megafónu: - Teraz vás zavoláme telefónom.

Benno pristúpil k písaciemu stolu. Mal oblečený modrý overal a na hlave čiernu čiapku s otvorm na ústa a oči. Ked' telefón zazvonil, zdvihol slúchadlo, pričom rukojemníkov nespúštal z očí.

- Vzdajte sa! - žiadal inšpektor Lang na druhom konci vedenia.

- Držte klapačku! - skrškol Benno. - Mám štyroch rukojemníkov. Dve pracovníčky, jednu zákazníčku a pokladníka.

- Moment! - Inšpektor zakryl mikrofón a obrátil sa k svedkovi, ktorý bol v banke krátko pred prepadom:

- Hovorí, že má štyroch rukojemníkov. Je to pravda?

- Áno, - potvrdil muž. - Spolu so zákazníčkou sú v banke štyri osoby.

Lang prikývol a opäť si priložil slúchadlo na ucho:

- Pokračujte!

- Žiadam auto a možnosť voľného odchodu, - povedal Benno,

- A my žiadame prepustenie rukojemníkov, - odvetil Lang.

- Jasné, - Benno sa zaškeril. - Dostanete svojich rukojemníkov. Ale až vtedy, ked' tu bude auto. Potom vyjdem z banky...

- Najprv rukojemníkov, - prerušil ho Lang.

- Považujete ma za hlupáka? Ked' budete mať rukojemníkov, zastrelíte ma.

- Nebudeme strieľať, - slúbil inšpektor. - Môžete nerušene nastúpiť do auta a odísť. Dávam vám svoje slovo.

Slovo policajta. Benno sa poškrabal na hlave. Vtedy mu pomohol trik číslo 17. - Dávajte pozor, inšpektor. Rukojemníci môžu opustiť banku pred mnou pod jednou podmienkou: priestor pred budovou musí byť prázdny. Nechcem vidieť nijakých policajtov, nijakých zvedavcov, nijaké policajné autá. Je to jasné?

- Súhlasím, - povedal Lang. - Nechám priestor vyprázdníť. O desať minút bude voľný.

- A nijaké výstrely! Keby som niekde zbadal hlaveň pušky, zastrelím posledného rukojemníka.

- Nijaké výstrely! - prisľúbil Lang a stretol sa s vyčítavým pohľadom svojho kolegu. - Život rukojemníkov je prednejší, - obhajoval sa. - Ked' budú všetci štvoria v bezpečí, chytíme ho. Postarám sa, aby mal v aute minivysielačku.

Hned ako vyprázdnili okolie, Lang zavolal banditu:

- Vaše auto stojí pred vchodom. Klúč od zapálovania je zasunutý, benzín je dosť. Prepustite rukojemníkov

a môžete odísť. Dáme vám desaťminútový náskok.

- Dohodnuté.

Lang pozoroval dvere do vstupnej haly z náprotívnej pekárne. Vyšla jedna zamestnankyňa banky. Bojazlivu sa obzrela napravo, naľavo a potom zmizla v úzkej uličke.

Znovu sa otvorili dvere. Vyšla druhá pracovníčka a hned zabočila doľava. Ďalší bol pokladník.

- Zákazníčka, - povedal Lang, ked' sa dvere otvorili po štvrtý raz. Potom lapal po dychu, ked' žena ostala stát, aby si posunula klobúk doprava. Bola posledná. Na ňu by gangster strieľal, keby mu niečo skržilo cestu.

- Zmizni, - mrmlal si Lang. - Bež preč, dočerta!

Konečne žena pevne uchopila nákupnú tašku a rozbehla sa. Inšpektor si vydýhol. Rukojemníci boli v bezpečí. Už každú chvíľu musel vyjsť lúpič. Ale nechodil.

- Tu niečo nesúhlasí! - zakričal Lang smerom k banke. Nik neodpovedal.

- Zmizol, šéfe!

- To je vylúčené. - Lang potriašol hlavou. - Banka má len dva vchody a aj za tým zadným sú naši ludia.

Vybehol z pekárne, utekal cez námestie a s pripravenou zbraňou vrazil do vstupnej haly. Tu sa uprene zahľadil na obraz, ktorý sa mu naskytol. Na zemi ležala zviazaná zákazníčka so zapchanými ústami. Na sebe mala overal bankového lúpiča.

- Zlodej utiekol v mojich šatách, - dychčala.

Lang precedil pomedzi zuby nejakú nadávku.

(Express č. 28/90)

Z VOLEBNÝCH SCHÔDZÍ SSP PRIVAROVKA

Miestni krajania sa zišli na volebnej schôdzi MS SSP, ktorej sa zúčastnila predsedníčka OV SSP na Orave Genovéva Priplinská, v nedeľu 23. januára 2000. Rokovanie otvoril predseda ustupujúceho výboru MS Eugen Bandyk, ktorý predložil správu o činnosti MS v medzizjazdovom období. Po zhodnotení správy a udelení absolutória výboru MS pristúpili krajania k volbe nového výboru MS, revíznej komisie, dopisovateľa Života, delegátov na obvodnú schôdzku a XI. zjazd nášho Spolku. Predsedom MS sa opäťovne stal Eugen Bandyk.

Po volbách sa konala diskusia, v ktorej krajania besedovali o.i. o činnosti MS na nastávajúce obdobie, ale snáď najviac miesta venovali problematike aktívnejšieho zapájania mládeže do kultúrnej činnosti miestnej skupiny. Zamýšlali sa tiež nad obnovením výučby slovenského jazyka v miestnej škole, ako aj činnosti ľudovej kapely, ktorá kedysi šírila slávu obce po celej Orave. Zároveň konstatovali, že je treba nutne zlepšiť prácu krajskej klubovne, zmodernizovať ju a doplniť jej vybavenie.

PODVLK

Vyvrcholením predzjazdovej kampane na Orave bola volebná schôdza v Podvlku, ktorá sa uskutočnila 20. marca 2000 v klubovni MS SSP. Po prednesení správy o činnosti za uplynulé volebné obdobie a udelení absolutória predošlým orgánom MS, krajania zvolili nový výbor MS, revíznu komisiu, dopisovateľa Života, delegátov na obvodnú schôdzku a XI. zjazd Spolku. Predsedom MS sa opäťovne stal Vladislav Pieronek.

Pomerne živá diskusia sa dotýkala najmä prípravy programu činnosti MS na nastávajúce obdobie, ako aj ďalšej činnosti divadielka Ondrejko, ktoré si v tomto roku pripomína 50. výročie svojho vzniku. Mnohých krajanov znepokojilo zrušenie vyučovania slovenčiny v základnej škole, preto zaviazali nový výbor, aby tento problém čím skôr vyriešil. (pk)

PRIECHOD V NEDECI PO STAROM

Napriek snaħám najvyšších slovenských colných orgánov sa v tomto roku nerozšíri prevádzka hraničného priechodu Nedeca - Lysá nad Dunajcom na 24 hodín denne a pre všetkých občanov sve-

ta. Slovenské a poľské colné orgány veľovali tomuto problému niekolko rokov, ale zatiaľ sa na ničom nedohodli. Podľa názoru poľskej strany bude rozšírenie tohto hraničného priechodu možné až po vybudovaní nových objektov, vrátane administratívnej budovy, ktorú mali začať už v minulom roku. Zdá sa teda, že na medzinárodný štátus hraničného priechodu v Nedeci si budeme musieť ešte dlho počkať. (jb)

DAR SRDCA

Naša akcia pod týmto názvom nadálej pokračuje. Tentoraz sa do nej zapojili krajania zo Sileska, ktorí na potreby svojej miestnej skupiny SSP venovali: Bronislav Knapčík z Mikołowa - 464 zł; Jozef Grapa zo Sosnowca - 100 zł; Krištof Knapčík z Mikołowa - 50 zł. Srdečne ďakujeme.

Ktokolvek by chcel podporiť nás Spolok, môže prispievať na adresu: Zarząd Główny TSP, ul. św. Filipa 7/4, 31-150 Kraków. Konto: Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A. III/O Kraków, 10701193-2017-2221-0100.

KRÁTKO Z ORAVY

V júli sa 75 rokov dožívajú Anton Janoviak (4. 7.) z Veľkej Lipnice, Karol Novák (7. 7.) z Jablonky, Vladislav Lenárt (21. 7.) z Pekelníka a Vladislav Jendraščák (26. 7.) z Podsklia, 70 rokov Albín Skyčák (7. 7.) z Podsrnia, 65 rokov Emil Kuliga (21. 7.) z Veľkej Lipnice-Murovanice, 60 rokov Alojz Morinec (20. 7.) z Jablonky, 50 rokov Irena Bandyková (21. 7.) z Kyčor, Vladislav Pavlák (26. 7.) z Hornej Zubrice a Ján Ščerbiak (18. 7.) z Chyžného. Všetkým jubilantom srdečne blahoželáme.

K nezvyklej udalosti došlo 31. mája t.r. v Pekelníku, kde počas jazdy začal horieť vyše 20-ročný osobný automobil Trabant. Naštastie vodič auto okamžite zastavil a vyskočil z neho. Napriek rých-

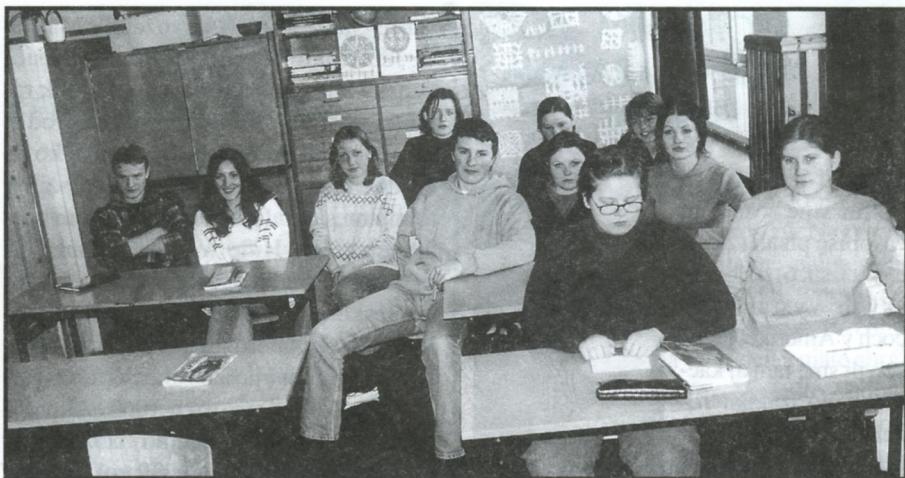
lej akcii požiarikov však auto úplne zhorelo. Šofér mal viacero šťastia, keďže utrpel len ľahké popáleniny. Príčinou požiaru bol skrat v elektrickej inštalácii vozidla.

V ZŠ v Podsrni bola nedávno inštalovaná zaujímavá výstavka výtvarných prác Požiarnici očami detí (na snímke), ktorá vznikla pri príležitosti dňa sv. Floriána, patróna požiarnikov.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Študenti 4. C - maturanti zo slovenčiny

SLOVENSKÉ MATURITY V JABLONKE

Na všeobecne vzdelenácom lyciu v Jablonke pristúpilo v tomto roku k maturitným skúškam 85 študentov. Desiatí z nich zo 4. C sa rozhodli maturovať aj zo slovenského jazyka. Boli to: Katarína Kozáková, Monika Pilchová, Halina Gjádlová, Barbara Dworszczáková, Božena Piergová, Tadeusz Machaj, Sebastian Dziurczak, Jolanta Kozáková, Marta Kubáseková a Karolina Karpierzová. Ako nám povedala zástupkyňa riaditeľa lycia p. Maria Plaszczaková, celková úroveň ich vedomostí bola dobrá, takže všetci z tohto predmetu úspešne zmaturovali. Členkou maturitnej komisie zo slovenského jazyka bola lektorka slovenčiny na Jagelovskej univerzite v Kravove Vlasta Juchniewiczová. „Slovenskost” k maturitám pripravovala profesorka Anna Lenczowská.

- Niektorí študenti nášho lycia, - hovorí M. Plaszczaková, - sa však na maturity neprípravili dostatočne, takže na 8 z nich čakajú opravné termíny. Dúfajme však, že aj oni, hoci neskôr, predsa len zmaturovajú. Slávnostné odovzdávanie maturitných vysvedčení sa uskutočnilo 2. júna t.r.

Maturantom k úspešnému zvládnutiu skúšky dospelosti srdceľne blahoželáme a tým, ktorí budú v štúdiu pokračovať na vysokých školách držíme palce. Poznamenajme, že v jablonskom lyciu sa slovenčina vyučuje aj v prvej C (16), druhej C (12) a tretej C (15), čiže učí sa ju spolu 43 študentov. Študentom a ich učiteľom želáme príjemné prázdniny.

PETER KOLLÁRIK

SLOVENSKÉ ZLATO VRÁTENÉ

Slovenské zlato zadržiavané doneďavna v Českej republike sa od konca mája t.r. nachádzza v trezóroch Národnej banky Slovenska v Bratislave. Prevezenním 4,1 ton zlata sa v tomto bode naplnila dohoda o delení majetku bývalej federácie. Slovenský premiér Mikuláš Dzurinda prevzal v Prahe od českého premiéra Miloša Zemana symbolickú zlatú tehličku, čo ukončilo 7 rokov trvajúcu „zlatú kauzu.” (TASR)

TURISTIKA BEZ HRANÍC

O príprave nových turistických tratí v prihraničnej oblasti rokovali predstavitelia poľskej a slovenskej strany na stretnutí, ktoré sa konalo v polovici mája v Nedeči. Zúčastnili sa ho o.i. predstavitelia novotargského starostva, Pieninského národného parku, miestnych samospráv z Krościenka, Szczawnica, Czorsztyna a Niżných Láp, zo slovenskej strany zástupcovia Kežmarku, Popradu a Červeneho Kláštora.

Spoločne dohodnuté podujatie bude zložené z troch časťí:

- utvorenie po oboch stranach hraničnej Gotickej trate pre motoristov, na ktorej by turisti mohli navštíviť všetky dôležitejšie historické a architektonické pamiatky regiónu.

- utvorenie niekoľkých cyklistických tratí v poľskej a slovenskej prihraničnej oblasti. Trať realizovaná v prvom rade, bude viesť z Nedece cez Kacvín, Veľkú Frankovú a Osturňu, Ždiarsky priesmyk,

Ždiar, Tatranskú Kotlinu, Lendak, Slovenskú Ves, Magurský priesmyk, Haličovce a Červený Klaštor k hraničnému priechodu Szczawnica - Lesnica a odtiaľ cez Krościenko, poľnými cestami do Hałuszovej, Czorsztyna, Kluszkowiec, Huby, Dębna, Fridmana a Falština naspäť do Nedece.

- spojenie existujúcich poľských a slovenských peších turistických tratí a vytýčenie nových. Novinkou má byť utvorenie lyžiarskej slučky z Nedece cez Kacvín, Veľkú Frankovú a Spišskú Starú Ves naspäť do Nedece.

Slovenská strana počíta pri realizácii týchto plánov s finančnou pomocou z Nemecka, kym Poliaci sa budú usilovať získať peniaze z fondov Európskej únie. (jb)

VÝMENA VODIČSKÝCH PREUKAZOV

1. júla 2000 sa v Poľsku začala výmena vodičských preukazov. Vodiči, ktorí mali preukazy vydané do 30. septembra 1968 si ich musia vymeniť do 30. júna 2001. Vodičský preukaz vydaný medzi 30. septembrom 1968 a 31. decembrom 1983 treba vymeniť medzi júlom 2001 a 30. júnom 2002. Preukazy vydané po 1. januári 1984 a pred 30. aprílom 1993 budú vymieňané od januára 2003 do decembra 2004 a dokumenty vydané v období od 1. mája 1993 do 30. júna 1999 musia byť vymenené od polovice roka 2004 do konca roka 2006. Vydanie nového vodičského preukazu stojí 50 zlých. (pk)

NOVÉ DANE

Ako sme sa dozvedeli v gminnom úrade v Jablonke, v roku 2000 platia tie-to dane za dopravné prostriedky a trhové poplatky. Daň za: autobusy (do 15 miest) - 300 zlôtých, (od 15 do 30 miest) - 500 zlôtých, (vyše 30 miest) - 1000 zlôtých; za nákladné automobily s hmotnosťou: (od 2-4 t) - 300 zl., (od 4-6 t) - 500 zl., (od 6-8 t) - 650 zl., (od 8-10 t) - 900 zl., (vyše 10 t) - 1200 zl.; za sedlové ľaháče - 1200 zl., za prívesy a návesy s nosnosťou: (od 5-20 t) - 200 zl., (vyše 20 t) - 350 zl. Trhové poplatky: za predaj koňa - 5 zl., za teľce a žriebátá - 3 zl., za prasce, ovce

a kozy - 2 zl. Občan, ktorý predáva syry, maslo, vajíčka a zeleninu, t.j. poľnohospodárske produkty vlastnej výroby a jahody a hríby, platí 1 zl. Za predaj vozidla sa platí - 10 zl. (pk)

BILANCIA NEHÔD

Ako vyplýva z informácií dopravného úradu v Krakove, v uplynulom roku zahynulo na cestách Malopoľského vojvodstva 85 osôb. Materiálne škody, spôsobené haváriami (bez Krakova) prekročili sumu 308 mil. zlôtých. Najviac dopravných nehôd, v tom so smrteľnými následkami, zaznamenali v auguste, najnebezpečnejšimi dňami bol štvrtok a sobota a najväčší počet nehôd sa stal medzi 12. až 19. hod. Hlavnými príčinami nehôd boli o.i. nadmerná rýchlosť, nerespektovanie zásad prednosti, nesprávne predbiehanie a kolízie s chodcami. Je zaujímavé, že k väčšine nehôd došlo na zabudovanom teréne, na suchom povrchu a rovnom úseku cesty. Najviac nehôd spôsobili vodiči vo veku 27-40 rokov, s vodičskou praxou od 2 do 5 rokov a medzi chodcami - osoby mladšie ako 15 rokov. (pk)

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 3. apríla 2000 zomrela v Nedeci vo veku 77 rokov krajančica

ŽOFIA PITOŇÁKOVÁ
(rod. Froncová)

Zosnulá bola členkou Spolku od jeho vzniku, horlivou čitateľkou Života a nadšenou ochotníčkou krajanského divadelného krúžku. Vždy usmiala, piateľsky naklonená ľuďom, tešila sa všeobecnej úcte. Odišla od nás vzorná krajančica, statočná žena, dobrá matka,

**SPOMIENKA
NA NÁŠHO KRAJANA
V AMERIKE**

Pred niekoľkými rokmi sme v našom časopise písali (Život č. 4/93, str. 6) o slovenských vystahovalcoch v Amerike. Predstavili sme tam aj kacínskeho rodáka Jozefa A. Špernogu, žijúceho vo Wilkes-Barre v štáte Pensylvánia.

Prednedávnom sme sa dozvedeli, že p. J. A. Špernoga zomrel vo veku 103 rokov dňa 1. decembra 1999 v Lekárskom centre Gessinger Wyoming Valley v Plains Township. Pohreb zosnulého so smútočnou sv. omšou sa konal 4. decembra 1999 v kostole Sv. Srdca vo Wilkes-Barre. Pochovali ho na cintoríne Sv. Srdca v Dallas.

Pripomeňme, že Jozef A. Špernoga bol synom Márie a Andreja Špernogovcov z Kacína, kde sa narodil 4. marca 1896, teda ešte v časoch Rakúska-Uhorska. Ako 15-ročný sa vystahoval do Spojených štátov a usadil sa vo Wilkes-

Barre. 5. augusta 1924 sa oženil s Máriou A. Jezerčákovou. Sobášil ich slávny slovenský kňaz, vynálezca a priekopník rádiotelegrafie Jozef Murgaš, ktorý od r. 1896 pôsobil vo Wilkes-Barre. Krátko po svadbe manželia Špernogovci založili v tomto meste rodinný bar, pri ktorom bola aj reštaurácia Hide-A-Way. Potom J. A. Špernoga začal pracovať v Coal Company, neskôr v Sheldon Axle Works a napokon v Stegmaierovej pivovarskej spoločnosti, odkiaľ po 28 rokoch práce prešiel do dôchodku v roku 1962. Ako dôchodca sa vrátil do svojho baru, v ktorom pracoval ešte vyše 30 rokov. Keď sme o ňom písali v Živote č. 4/93, mal už 96 rokov, ale ešte stále podával svojim hostom občerstvujúce nápoje.

J. A. Špernoga bol najstarším žijúcim členom slovenského kostola Sv. Srdca vo Wilkes-Barre a členom Slovenského katolíckeho sokola. Pred ním sa do večnosti pobrala jeho 61-ročná manželka Mária, rodená Jezerčáková, ako aj sestra Agneša Magerová a brat Andrej. J. A. Špernoga mal 4 dcéry - Jozefinu (bývajúcu v Kingstone), Teréziu Kinney (v Harveys Lake) a Františku i Annu, s ktorými býval v jednej domácnosti vo Wilkes-Barre. Starobu mu spríjemňovali aj dvaja vnuci - Barry a Daniel. (jc)

babička a prababička. Nech odpočíva v pokoji!

Dcére Anne Wyżykowskej a celej rodine vyjadrujeme hlbokú sústrast.

* * *

Dňa 2. februára 2000 zomrela v Nedeci vo veku 77 rokov krajančica

HELENA MILAŇÁKOVÁ
(rod. Kuželová)

Zosnulá bola dlhoročnou členkou Spolku a čitateľkou Života. Jej manžel a syn, znamenití hudobníci, dlhé roky pôsobili v miestnom folklórnom súbore Veselica. Odišla od nás vzorná krajančica, starostlivá manželka, matka, babička a prababička. Nech odpočíva v pokoji!

* * *

Dňa 8. mája 2000 zomrela v Nedeci vo veku 90 rokov krajančica

ŽOFIA PJONTEKOVÁ

Zosnulá bola najstaršou členkou Spolku v obci a dlhorčnou čitateľkou nášho časopisu. Aktívne sa zúčastňovala na krajančických podujatiach a spolkovom živote. Odišla od nás vzorná krajančica, dobrá občianka, príkladná a starostlivá matka, babička a prababička. Nech odpočíva v pokoji!

Rodinám zosnulých vyjadrujeme hlbokú sústrast.

MS SSP v Nedeci

Z KALENDÁRA NA JÚL

Záhradkári

V júli je už v plnom prúde zber zeleniny, najmä spod fóliových krytov. Práve v nich ich nesmieme nechať prezriet. Zberáme postupne hlúboviny, koreňovú zeleninu, hrášok a fazuľku, rajčiaky (so stopkami - dlhšie vydržia a lepšie sa vysúšajú) a uhorky nakladačky (každý druhý deň). Na rastlinách uhoriek nemali by sme nechať ani 1 dozrievajúci plod (ktorý začína žltuť), lebo prestanú tvoriť nové plody a upriamia sa na ten dozrievajúci a na tvorenie semien v ňom.

Záhony uvoľnené po zbere treba čo najskôr plynko skopať a pohrať. Môžeme na nich ešte vysiať neskorú zeleninu - karotku, fazuľku na struky, šalátovú cviklu, resp. vysadiť neskorú kapustu, keď či kalieráb. Dozrieva cesnak a cibuľa zo sadzáčky (skláňa sa k zemi). Cibuľu dosúšame v radoch na zemi a až potom vyberáme. Cesnak nesmie byť príliš preschnutý, lebo by sa strúčky rozsypali. V júli zeleninu častejšie zavlažujeme, keďže je teplo, dni dlhé a noci krátke, preto rastliny spotrebujú viacej vody.

Ovocinári

v tomto mesiaci Oberajú (najlepšie z rána) čerešne a pri konci mesiaca skoré odrody sliviek. Treba ich hned ukladať do chladku. Pri obieraní treba pozbierať aj padavky, čím bránime šíreniu chorôb a

škodcov. V júli, okrem boja proti škodcom, korunku mladých stromčekov jadrovín i kôstkovín, ale aj ríbezle a egreše, ktoré sú už po zbere - presvetľujeme v rámci výchovného a udržovacieho rezu. Na tvarovaných stromčekoch, hlavne palmetách, pokračujeme vo vyvádzovaní vetiev do oblúka a zaštipovaní oobrastu. Povoľujeme tiež obvázy na vrúbkach a ujaté chrániče pred vylomením. V tomto období už možno robiť letné štepenie višní, čerešní, malých ríbezlí a egrešov. Stromy pravidelne zálievame a ničíme burinu.

Chovatelia

hydiny vedia, že v tomto období sa sliepokám tlačia hrebene a formujú telesné tvary. Blíži sa čas chovateľskej „žatvy“. Preto aj keď sliepky behajú celý deň po dvore, treba ich aspoň trochu prikrmovali, aby sme potom boli spokojní so znáškou. Ak zistíme, že mládky nedosiahli požadovanú telesnú váhu, musíme znášku oddiaľiť úpravou výživy, najmä obmedzením bielkovín a zvýšením podielu zrnovín. Husi nemusíme prikrmovali, ale po každom podškibaní treba im aspoň dva týždne pridávať jadrové krmivá pre urýchlenie rastu peria.

Včelári

Koncom júla sa v podstate končí včelárska produkčná sezóna. Včely naplnili

medníky a med je zrelý na vytáčanie. Musíme mať pri tom na zreteli to, aby včelstvám zostalo dostať medu - aspoň 5 kg. Ak zistíme, že zásoba medu je malá, vrátíme do medníka jeden medný plást. Hneď po stočení medu vrátíme do medníkov povymetané plasty, samozrejme, ak včely v úli nemajú sklon k rabovke. V opačnom prípade prázdné plasty vkladáme do úla až večer.

Teraz je najvyšší čas založiť si náhradné včelstvá so zásobnými matkami alebo stav včelstiev rozmnožiť. Tie včelstvá, ktoré mali viac rokov nadpriemerný výťažok, prekontrolujeme počas vyberania plástov (aby sme ich dvakrát nevyrušovali), či nemajú nastavané materské bunky. Ak ich nájdeme - a nie je ich viac ako 3-5 - znamená to, že včelstvo sa chystá na tichú výmenu matky. Ak je buniek viac, chystá sa na rojenie. Z materských buniek z osvedčených včelstiev urobíme odložence pridaním k nim ďalších troch až štyroch plodových plástov z iných včelstiev. Stáva sa, že v niektorých včelstvách sa objavujú trúdice. Ide o včelstvá, ktorým sa matky neoplodnili, alebo pri výmene matiek matka uhynula. Jedným zo spôsobov záchrany takého včelstva je, že ho zmetieme do rojnice, kde zavesíme mladú matku v klietke. Po 48 hodinách včelstvo vysypeme na nábeh do pripraveného úla, a po týždni, ak je matka prijatá, pridáme mu 1-2 plasty otvoreného plodu, aby včelstvo šlo do zimy silné. (js)

ZBIERAME BYLINY

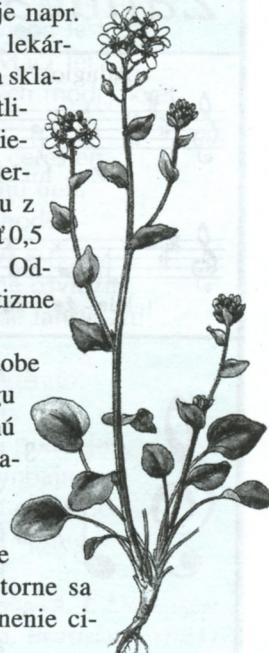
Dnes predstavíme ďalšiu bylinu, ktorú hodno zbierať, a sice LYŽIČNÍK LEKÁRSKY (lat. *Cochlearia officinalis L.*). Patrí k čeladi kapustovitých, má biele alebo svetlofialové kvety a rastie na močaristých miestach a na slanistej pôde, ale pestuje sa aj v záhradkách.

Zbiera sa najmä vŕňať a semená v čase kvitnutia od mája do augusta. Vŕňať a listy sa spotrebúvajú najmä v čerstvom stave a pripravuje sa z nich šalát. Z listov sa lisuje šťava. Lyžičník možno aj sušiť v tenkej vrstve na vzdušnom mieste, najprv na slnku, potom v tieni. Vŕňať ma ostrú chuť, obsahuje glykozidický viazanú síru, bytylizotioxygenatán, triesloviny, až 20% solí, minerálne látky, živicu, horčicu, bielkoviny a veľa vitamínu C.

Rastlina, vďaka vysokému obsahu vitamínu C, priažnivo pôsobí na organizmus, má isté protireumatické účinky a používa sa aj ako močopudný prostriedok, ktorý znižuje vnímanie bolesti základnej choroby. Prednosťou rastliny je, že dobre znáša veľké mrazy a vegetuje aj v zime. Odporuča sa ju používať vo forme šalátu buď samotnú alebo v kombinácii s inými ra-

stlinami s podobným účinkom, ako je napr. pŕchľava, púpava lekárska, potočnica lekárska, čakanka obyčajná a pod. Sušením a skladovaním sa vitamín C stráca, preto rastlinu konzumujeme v čerstvom stave. Namiesto šalátu môžeme použiť aj šťavu z čerstvých listov, zmiešanú napr. so šťavou z potočnice lekárskej. Denne možno vysiť 0,5 až 2 dcl šťavy rozdelenej na tri dávky. Odporúča sa ju piť na jar alebo pri reumatizme po celý rok.

Lyžičník možno používať aj v podobe výluhu v kombinácii so šalviou. Drogu dáme cez noc vylúhovať a ráno precedenú tekutinu možno použiť na vyplachovanie úst pri angíne, pri zápalе dásien, kŕyaní sa zubov, bolestiach v krku a pod. Možno ju však prikladať i v podobe obkladov na zle hojace sa rany. Vnútorné sa výluh užívajú ako prostriedok na posilnenie citlivého žalúdku. (js)

MIKUŠOVE OVCE

Na pasienku stál salaš baču Mikuša. Bolo v ňom čulo už od skorých ranných hodín, valasi dojili ovce a bača chystal raňajky. Keď podojili, pomohol im ovce vyhnáť z košiara. Tí, čo zostali doma kľagli syr, cedili žinčicu, roboty bolo celý deň dosť. Keď sa deň minul, po robote a večeri, Mikuš si s valachmi sadol k vatre a rozprával im:

- Teraz sa vám dobre pasie, ovce vám nemôžu ujsť do škody, okolo paše je všade hora. Ja som to mal horšie, keď som ako valach krpce dral. Pásol som vedľa panského, nazavracal som sa. Ale niekedy sa stalo, že mi ovce predsa ušli do škody, a to najmä vtedy, keď som počúval vtákov, alebo hľadal ich hniezda. Ovce sa pásli v panskom záhone a ľudia volali: Mikuš, ovce!

Valasi sa smiali bačovmu priznaniu, plieskali sa po stehnách dlaňami. Ich bača bol statočný človek, neból sa nikdy povedať pravdu o sebe. Dobre on vedel, že mladý valach nemá v hlave len ovce a žinčicu, ale že mu tam vŕtajú všeljaké červíky. Uznał chlapcom, nenúkal len do roboty. Keď nebolo v salaši roboty, puštil mládencov večer do dediny za dievčenci. V nedelu zasa učil všetkých narábať valaškou alebo strieľať z luku. Ej dobrým bol Mikuš bačom.

Jednu nedeľu napoludnie, chystali sa dojiť, z hory sa vyhrnulo množstvo ľudí. Bežali k salašu a vyfakane volali:

- Tatári idú, utekajte, chlapi! Pozrite, dym stúpa nad horu, naša dedina je v plameňoch.

Zastali pri Mikušovi s bledými tvárami a ukazovali na dym. Ženy bedákali, deti im plakali na rukách.

- Nikde nepôjdem, - Mikuš na to, - zostanem tu. Ak mi má zhorieť salaš a skapú ovce, načo budem žiť. Počkám a aspoň troma Tatárom rozštipeim hlavu.

- Aj my zostaneme, bača náš, - zastali si k nemu valasi.

- Dobre, chlapci moji, ale tu, v salaši, na nich čakáť nebudeme. Tu by nás ľahko obklúčili. Pôjdeme im naproti.

Skočili do koliby, vyniesli odtiaľ sekery a Mikušov luk so šípmi. Niekoľkí odvážni dedinčania sa vybrali s nimi. Ostatní vošli do hory nad pasienkom a ponáhľali sa na Vršatec.

Mikuš a chlapi zbehli dolu pod kolibu, skryli sa za buky a vyzerali Tatárov. O chvíľu sa nimi hora zahemžila, povetrim sa nieslo zavýjanie, akoby tišic vlkov bežalo za korisľou.

- Je to horšie, ako som si mysel, - ozval sa Mikuš. - Vidím, že tu darmo všetci zoberieme skazu. Je ich celé more. Ta sa vyberte za ostatnými! Ja tu zostanem a pokúsim sa ich prekabátiť.

Nechceli ho počúvnúť, no on vtedy prvý raz zhurta na valachov:

- Anciaša vášho, načože som vás našiel, či nie o ovce sa starat?! Ta sa, do košiara, dojiť!

Museli ho počúvnúť, odchádzali o-kúňavo. Potom bača privolal jedného chlapa z dediny a čosi mu pošepkal. Nato všetci odišli.

Keď sa Tatári priblížili, vyšiel smelo spoza buka rovno pred ich veliteľa. Hneď ho schmatlo desať rúk. Akýsi potatárčenec sa ho spýtal:

- Kade sa ide na Vršatec? Vrav!

Mikuš chvíľu rozmýšľal a potom ukázal na opačnú stranu.

- Tade.

Hodili mu na krk slučku, priviazali ho o koníka, na ktorom sedel ten, čo veden po slovensky.

- Pôjdeš s nami, povedieš nás! Ak si klamal, zahyneš.

Dobrú chvíľu vodil Tatárov po horách okolo Vršatca. Keď už dúfal, že chlapi z dediny odovzdali jeho odkaz na hrade, zaviedol ich na taký chodník medzi skalami, kde mohli len po jednom kráčať. Išli popod bralá, Mikušovi tisli na krk krví meč. Zrazu skaly ožili. Odlepili sa z nich balvany a začali Tatárov mliaždiť. Pomedzi kamene svišťali šípy vršatských lukostrelcov a prebodávali tatárske kožuchy.

Mikuš by bol ušiel, ak nie slučka. Potatárčenec bol už dávno mŕtvy, zasiahol ho šíp. No jeho koník sa splašil, strhol baču z nôh a vliekol ho za sebou. Slučka sa zatiahla a Mikuša zadusila. Tak zahynul bača Mikuš.

Vojaci z Vršatca a chlapi z dediny, ktorých na hrade ozbrojili, porúbali Tatárov do jedného.

Po boji odvádzal vršatský pán ozbrojencov na hrad. Keď išli okolo Mikušovej koliby, spýtal sa jedného z valachov:

- Cie sú to ovce?

- To sú Mikušove ovce.

- To je ten figiar, čo prekabátił Tatárov?

- Ten. Už ho niet medzi živými, bol to statočný človek.

Potom sa vršatský pán obrátil k dedinčanom.

- Tu, hľa, si postavte dedinu, keď vám hentá zhorela. Tu bude na lepšom mieste ako tam.

Ludia ho poslúchli a pustili sa do roboty. Postavili nové chalupy. Na počesť statočného baču pomenovali novú dedinu Mikušovce.

(Milan Húževka: Púchovské povesti, Martin 1980)

Zahučali hory, zahučali lesy

(Adagio)

M. Laciak, [1880, Novohradská]

Za-hu-ča-li ho-ry, za-hu-ča-li le-sy;
(riten.)
kde-že sa po-de-li mo-je mla-dé ča-sy?

2. Moje mladé časy neužili krásy,
moje mladé letá neužili sveta.
3. Mladosť moja, mladosť, vyšlas' mi na marnosť,
vyšlas' mi na marnosť pre moju nedbalosť.
4. Mladosť moja, mladosť, tak som fa utratil,
jako by ten kameň do vody zahodil.
5. Ešte sa ten kameň v tej vode obráti,
ale moja mladosť nikda sa nevráti.

MÁRIA RÁZUSOVÁ - MARTÁKOVÁ ŠKOLA

Slnce páli, nebožiarí -
vrabce sedia na konári,
robia krik, až v ušiach hučí:
to mať syna lietať učí.

„Pozor, synček, na mňa hľad!“
Takto sa pust!“ volá mať.
„Ani za svet!“ vrieska Čimčím,
„zabijem sa, dokaličím!“

„Nič sa neboj, rozpni krídelká,
vedť to nie je výška veľká!
Hlavku takto, nôžky tak!...“
„Juj, nie! Ja... ja... nie som vták!“

„Čože nie si?“ kričí mati.
„Nie som vták!“ - „No počkaj, dám ti!...“
Tak na radosť susedom
čuť ich spor až na priedom.

Lenže mať má svoju vôle: u:
drgne synka - ten báci dolu,
a jak padal z bidelka,
chytro rozpál krídelká.

A už letí v krivej čiare
na zem, na ker, na konáre
a mať za ním krúti zrak:
„Vidíš, syn môj!... Budeš vták!“

ČO JE TO?

Na záhrade rástol,
keď bol ako kastról,
dogúľal sa na stôl.
(nóleM)

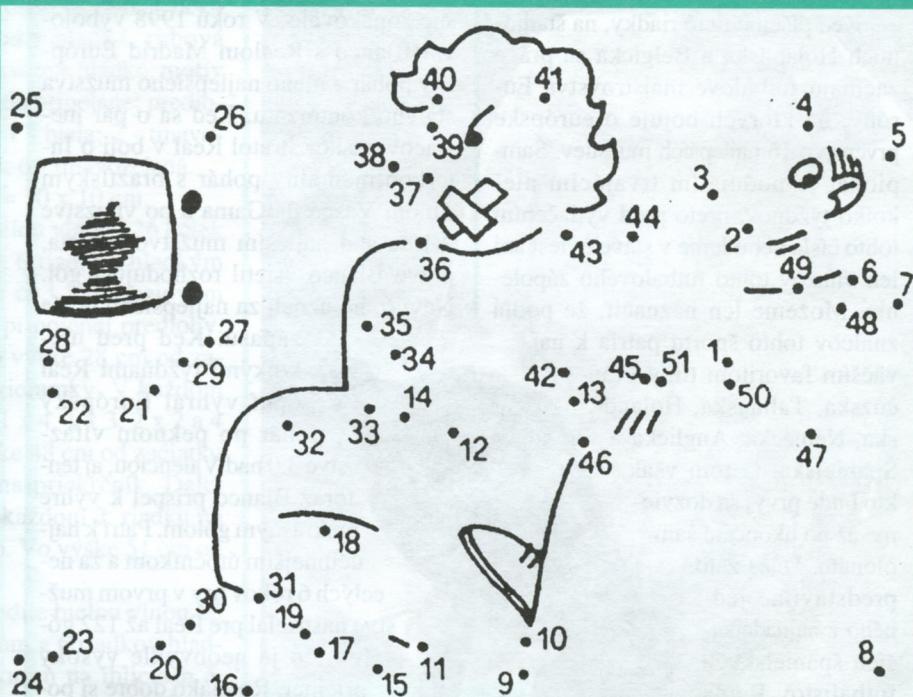
Hľadí na nás zvrchu,
nenechá nás v suchu.
Poznáte tú mrchu?
(ahcrpS)

Kožúšok ryšavý
z pichľavej výšavy
trúsi nám na hlavy.
(ekčildej an akčireveV)

Nie, neorú roľu,
inú majú rolu,
naše čela orú.
(yksárV)

ÚLOHA PRE VÁS

Tentoraz vašou úlohou bude pospájať číslice, potom obrázok pekne vymaľovať a poslať do redakcie. Najkrajšie práce odmeníme slovenskými knihami. V predošom čísle knihy vyžrebovali: Ulla Plučinská z Jurgova, Anna Bryjová z Vyšných Láp a Barbora Bednářčíková z Kacvína.

VESELO SO ŽIVOTOM

Otec skúša syna z domácej úlohy a aby mu zrozumiteľnejšie vysvetlil isté fyzikálne javy, spýta sa:

- Vieš, prečo vychádza para z hrnca, keď vrie voda?

- Prirodzene, otecko. Preto, aby mohla mama otvárať tvoje listy.

- Či vieš, čo je dekoltáž? - sputuje sa malý Jurko priatela.

- Neviem to celkom isto, ale bude to niečo podivné.

- Prečo?

- Pretože môj otec povedal, že jedna sestra si tým chytila ženicha a druhá zápaľ plúc.

- Oci, je to pravda, že Edison vynášiel prvý hovoriaci prístroj?

- Kdeže, - vzdychne si otec, - prvý vynášiel pán Boh, ale ten Edisonov bol prvý, čo sa dal aj vypnúť!

- Ocko, je to pravda, že Ján Amos Komenský radil, aby deti v škole učili hrou?

- Áno, synček.

- Tak potom prečo nám v škole nedovoľia hrať karty?

KRÁSNE OBDOBIE

Leto je krásne obdobie.

Čo nás von láka? Kto to vie?

- Raz je to bazén, raz je les,
mäkušká tráva, neba lesk...
belušké mraky, vtáčí let,
zvončekov lesných modrý kvet.

Pri cestách rady čerešň
núkajú plody, dajú tieň.

Do lesa vábia jahody,
potok zas volá do vody:

- Podte sa ku mne osviežiť,
hned sa vám bude ľahšie žiť!

Na poli zbožie dozrelo,
žlté si šaty odrelo.

Klas plný, suchý, poddajný,
túžobne čaká kombajny:

- Treba ma skosiť ešte dnes,
len potom hľadať vonný les!

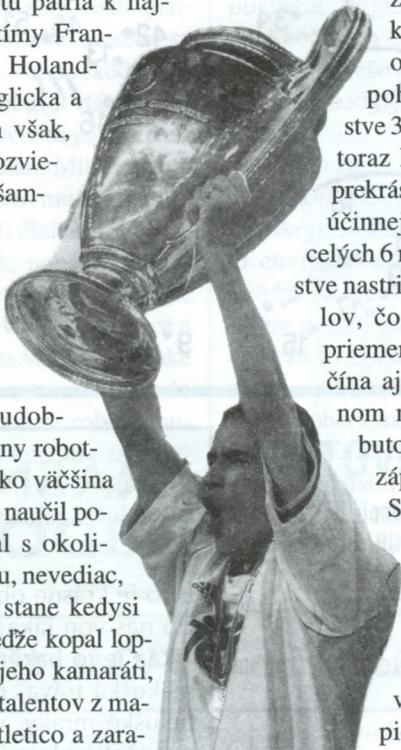
(Z knihy: V. Šimková, J. Domasta:
Prvosiencinka, Bratislava 1981)

NÁRODNÝ POKLAD

Ked' píšeme tieto riadky, na štadiónoch Holandska a Belgicka sa práve začínajú futbalové majstrovstvá Európy, na ktorých bojuje o európske prvenstvo 16 najlepších mužstiev. Šampionát je podujatím trvajúcim niekoľko týždňov, preto pred vytačením tohto čísla nebudeme v stave uviesť ani len víťazov tohto futbalového zápolenia. Možeme len naznačiť, že podľa znalcov tohto športu patria k najväčším favoritom tímy Francúzska, Talianska, Holandska, Nemecka, Anglicka a Španielska. O tom však, kto bude prvý, sa dozvime až po ukončení šampionátu. Dnes zato predstavíme jedného z najnadanejších španielskych futbalistov Raula Gonzalesa Blanca.

Pochádza z chudobnej madridskej rodiny robotníka a krajírky. Ako väčšina chlapcov, len čo sa naučil pohybovať s okolitými deťmi za loptou, nevediac, že sa práve futbal stane kedy si jeho povolaním. Kedže kopal lopuť šikovnejšie ako jeho kamaráti, objavili ho hľadači talentov z madridského klubu Atletico a zaradili do svojho juniorského tímu. Bol skutočne veľmi nadaný a tak nie div, že už po niekoľkom esáčnom zaškolení začal hrať juniorských súťažiach. Až sa nechce veriť, že za niekoľko rokov nastriedal pre Atletico až 308 gólov. Žiaľ, keď mal 15 rokov, klub juniorského mužstva rozpustil, a tak chtiac nechciať musel si hľadať nový klub. Šťastie mu prialo, lebo už o niekoľko týždňov ho prijali do najslávnejšieho španielskeho klubu - Realu Madrid.

V novom klube ho pre mladý vek zaradili taktiež do juniorského tímu, no nie nadľho. Keď mal necelých 17 rokov, dostal sa do prvého mužstva. Teraz sa už jeho kariéra rozbehla rých-

lym tempom. Už v druhom zápase streli pre kráľovský klub svoj prvý gól. Potom ďalšie. V roku 1995, iste aj jeho príčinením, získal Real majstrovský titul. O dva roky neskôr sa sa všetko presne zopakovalo. V roku 1998 vybojoval Blanco s Realom Madrid Európsky pohár a meno najlepšieho mužstva starého kontinentu. Ked' sa o pár mesiacov neskôr stretol Real v boji o Interkontinentálny pohár s brazílskym tímom Vasco da Gama a po víťazstve 2:1 sa stal najlepším mužstvom sveta, práve Blanco vsetiel rozhodujúci gól. Navyše ho uznali za najlepšieho hráča

zápasu. Ked' pred niekoľkými týždňami Real opäť vyhral Európsky pohár po peknom víťazstve 3:0 nad Valenciou, aj tentoraz Blanco prispel k výhre prekrásnym gólov. Patrí k najúčinnejším útočníkom a za nečelých 6 rokov hry v prvom mužstve nastriedal pre Real až 122 gólov, čo je neobvykle vysoký priemer. Rovnako dobre si počína aj v španielskom národnom mužstve, v ktorom debutoval ako 19-ročný - v 31 zápasoch streli 16 gólov. S reprezentačným mužstvom však, na rozdiel od kráľovského klubu, nezískal ešte ani jeden titul. To sa však môže zmeniť práve počas terajšieho šampionátu.

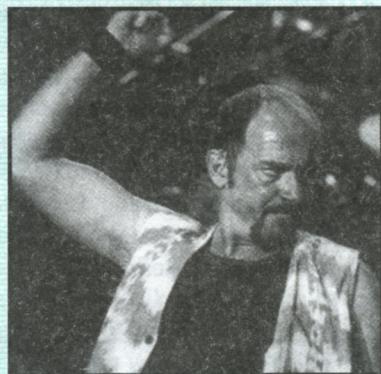
Hoci je veľmi mladý (23 rokov), je nepopierateľným lídom Realu. Diváci na štadiónoch najčastejšie skandujú jeho meno. A on robí všetko, aby ich nesklamal. Jedna z najväčších hviezd v dejinách Realu a svetového futbalu Alfredo di Stefano oňom kedysi povedal: - Málokto dokáže vyjsť na štadión, na ktorom je 100 tis. divákov, a hrať tak, akoby bol niekde na vlastnom dvore - bez stresu a akýčkoľvek zábran. O niekoľko rokov neskôr ho jeden z najznámejších španielskych športových novinárov S. Segurola charakterizoval celkom jednoznačne: - Raul to je národný poklad Španielska! (jš)

Hviezdy svetovej estrády

JETHRO TULL

Neopakovateľnosť tejto skupiny sa spája s rozmanitosťou hudobných druhov, ktoré hrá. V jej hudbe sa totiž originálnym spôsobom spájajú motívy ľudovej hudby s bluesom a rockom, teda aj klasické nástroje s moderným elektrickým znením. Je to ako by rockové divadlo v štýle retro. Najväčšiu zásluhu na úspechoch skupiny má nepochybne jej vedúci Ian Anderson.

Skupina začínala bluesom, čoho príkladom bola debutová platňa *This Was* (1968), ale aj rocková interpretácia *Bouree* so suity e-mol J. Sebastiana Bacha a druhý album skupiny *Stand Up*. Už ďalšie priniesli prelom, v ktorom sa vykryštalizoval nový štýl skupiny opierajúci sa o netypické (pre rockovú hudbu) nástroje: akordeón, flautu, husle, mandolínu a balalajku. V repertoári skupiny sa teda objavili rezké ľudové melódie, ako napr. *My God* (je na platni *Songs From The Wood*), ale aj rozsiahlejšie suity v

rafinovanej orchestrálnej úprave, štylizovanej na stredovekú dvornú hudbu, čo najlepšie dokazuje album *Minstrel In The Gallery*. Ďalšie nahrávky, napr. na platni *Heavy Horses*, nadväzovali na barok, kym platne z prelomu 70. a 80. rokov (*Stormwatch* alebo *A*) odzrkadľovali fascináciu Jethro Tull novou generáciou elektronických nástrojov. Skupina, majúca špecifický zmysel pre humor, je veľmi vynachádzavá a stále experimentuje. Napr. na platni *A Passion Play* uviedla žartovný monológ zajaca, ktorý stratil okuliare, zase na niekoľkých koncertoch vystupovala v kostýnoch pripravených podľa starých rytín Seymoura a Phiza k Dickensovmu Klubu Pickwickovcov. Posledné nahrávky, ako napr. vlaňajšia platňa *The Secret Language Of Birds*, nadväzujú sice na najväčšie úspechy skupiny, ale už nie sú jej milovým kameňom. Jethro Tull však nadalej dáva znamenité koncerty a patrí stále k najväčším hviezdam rocka. (jš)

V RUSTIKÁLNOOM

ŠTÝLE

Spotreba materiálu (velkosť svetru 40-42): 500 g bielej vlny, 50 g ružovej, 50 g tmavoružovej, zvyšky bordovej, zelenej a tmavozelenej vlny, ihlice č. 3 a 3,5; 5 gombíkov.

Jednotlivé vzory: **okrajový vzor** - 1 očko hladko, 1 očko obrátene; **džersejový vzor** - lícová strana hladká, rubová obrátene; **hladký vzor** - aj licová, aj rubová strana hladko; **motív kvetov** - vpletáte džersejovým vzorom podľa pripojenej predlohy. Jednotlivé farby sú označené číslami: 1 - biela; 2 - tmavoružová; 3 - zelená; 4 - bordová; 5 - ružová; 6 - tmavozelená.

Skúška očiek: 24 očiek a 32 riadkov = 10 x 10 cm.

Zadný diel: Na ihlice č. 3 nahodíte bielu vlnou 126 očiek a upletiete 2 riadky okrajovým vzorom a 6 riadkov hladkým vzorom. V práci pokračujete na ihliciach č. 3,5 džersejovým vzorom a vpletáte motív kvietkov podľa pripojenej predlohy. Jednotlivé farby sú označené číslami. Vo výške 28 cm od začiatku práce začnete uzavierať očká na prieramky. V každom 2. riadku na obidvoch stranach uzavriete 1 x 4, 1 x 3, 2 x 2 a 4 x 1 očko. Na ihlici máte 96 očiek. Vo výške 48 cm od začiatku práce uzavriete prostredných 30 očiek na priekrčník. Dalej pletiете každú stranu zvlášť a uzavriete v každom 2. riadku na obidvoch stranach 1 x 4, 1 x 2 a 2 x 1 očko. Vo výške 51 cm od začiatku práce uzavriete naraz plece.

Lavý predný diel: Na ihlice č. 3 nahodíte bielu vlnou 63 očiek, upletiete 2 riadky okrajovým vzorom a 6 riadkov hladko. V práci pokračujete džersejovým vzorom na ihliciach č. 3,5 a vpletáte motív kvetov podľa pripojenej predlohy. Ďalej postupujete ako pri zadnom diele. Vo výške 28 cm od začiatku práce začnete uzavierať na ľavej strane ľavého predného dielu očká na prieramok (ako na zadnom diele). Vo výške 43 cm od začiatku práce začnete uzavierať na pravej strane ľavého predného dielu očká na priekrčník. Uzavriete 1 x 6, 1 x 4, 1 x 3, 3 x 2 a 4 x 1 očko. Vo výške 51 cm uzavriete na ľavej strane ľavého predného dielu očká na plece.

Pravý predný diel: Pletiете takisto ako ľavý, ibaže očká na prieramky, priekrčník a plece uzavierate opačne, čiže zrkadlovo.

Rukáv: Na ihlice č. 3 nahodíte bielu vlnou 53 očiek a upletiete okrajovým vzorom 2 riadky. Ďalej upletiete 6 riadkov hladkým vzorom. V práci pokračujete na ihliciach č. 3,5 džersejovým vzorom. Na rozšírenie rukáva pridávate v každom 6. riadku na obidvoch stranach 9 x 1 očko a v každom 4. riadku na obidvoch stranach 14 x 1 očko. Na ihlici máte 99 očiek. Súčasne vo výške 25 cm od začiatku práce začnete vple-

Schéma, podľa ktorého vpletáte vzor na zadný diel
a predné diely svetru

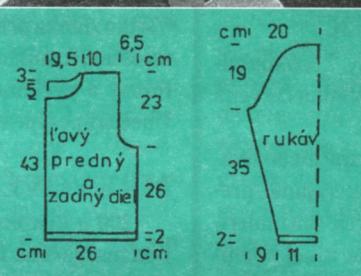
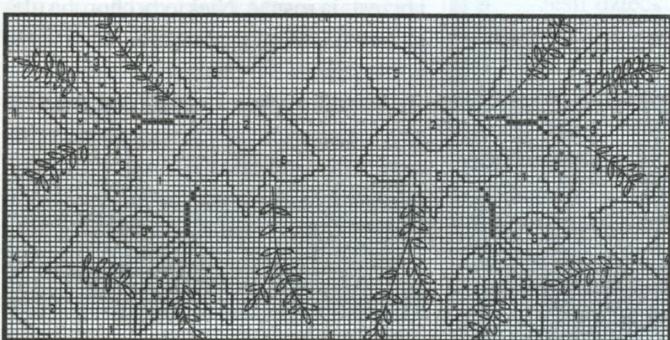

Schéma strihu svetru

tať do stredu rukáva motív kvietka. Vo výške 38 cm od začiatku práce začnete uzavierať očká na hlavicu rukáva. V každom 2. riadku na obidvoch stranach uzavriete 1 x 3, 1 x 2, 10 x 1, v každom 4. riadku na obidvoch stranach 2 x 1 a opäť v každom 2. riadku 9 x 1, 3 x 2 a 2 x 3 očká. Zvyšné očká uzavriete naraz.

Vypracovanie: Zošijete plecia a boky svetru. Zošijete rukávy a vsadíte ich do prieramkov. Na ihlicu č. 3 naberiete očká pozdĺž pravého predného dielu a upletiете 5 riadkov hladko. V nasledujúcim riadku, ktorý pletiете okrajovým vzorom, uzavriete 2 očká na gombíkovú dierku. Tako upletiете ešte ďalšie 3 dierky. Medzi dierkami je vzdialenosť 10 cm (asi 24 očiek). V nasledujúcim riadku uzavreté očká opäť nahodíte. Upotiate ešte 1 riadok a v nasledujúcim riadku pletenie naraz uzavriete. Potom naberiete očká pozdĺž ľavého predného dielu a upletiете 5 riadkov hladko a 3 riadky okrajovým vzorom. Nakoniec naberiete na ihlice č. 3 okolo priekrčníka 141 očiek a upletiете 5 riadkov hladko a 3 riadky okrajovým vzorom, pričom na ľavej strane pravého predného dielu upletiете ešte 1 gombíkovú dierku. Nakoniec prišijete gombíky a dovyšívate zelenou a tmavozelenou vlnou stonkovým vzorom lístočky.

(Podľa Života č. 41/98; Kresba: E. Vallová)

ČO NA OBED?

ZAPEKANÉ ZEMIAKY

1 kg zemiakov, 6 vajec, zvyšky hydínového mäsa, 80 g masla, 2,5 dl mlieka, 2 vajcia na zaliatie, 120 g tvrdého syra, mleté čierne korenie, soľ.

Zemiaky uvaríme v šupke, vychladnuté ošúpeme a pokrájame na plátky. Pokryjeme nimi dno zapekacej misy, osolíme a okoreníme. Potom na ne urovnáme plátky vajec uvarených natvrdo. Osolíme a na ne na vrstváme hydinové mäso pokrájané na jemno. Navrch dáme opäť vrstvu zemiakov, osolíme, okoreníme, posypeme strúhaným syrom a uložíme kúsky masla. V rúre 10 minút zapečieme, potom pokrm zalejeme mliekom rozhbarkovaným s vajcami a zapečieme do ružová. Podávame so zeleninovým šalátom.

TATÁRSKY BIFTEK

500 g sviečkovice, 4 žltky, 2 stredné cibule, mleté čierne korenie, sladká červená paprika, soľ, horčica, kečup.

Cerstvé mäso naškrabeme alebo dva krátk zomelieme, posolíme, okoreníme, premiešame a rozdelíme na porcie (na tanierky). V každej porcio urobíme hlbokú jamku, do ktorej opatrne nalejeme surový žltok tak, aby zostal celý. Dookola nakopkujeme posekanú cibuľu, horčicu, kečup a koreniny. Pri jedle si každý mäso premieša so žltkom, troškou horčice i kečupu a podľa chuti okorení. Podávame s hriankami buď čiernym chlebom.

STUDENÁ ZELENINOVÁ POLIEVKA

1/4 l mlieka, 2 jogury, čierne korenie, lyžička vegety buď trochu posekanej vňate ligurčeka, 1 zelená a 1 červená paprika, 1 uhorka (dlhá asi 10 cm), 4-5 redkoviek, 4 cibuľky, posekaný zelený petržlen, soľ.

Papriku pokrájame na rezance, redkovky a uhorku (nešúpanú) na tenké plátky, cibuľu posekáme spolu so zelenou vňafou. Jogurt rozmiestíme s mliekom, solou a koreninami, pridáme zeleninu. Na polievku nasypeme vňaf z petržlenu. Podávame s čiernym chlebom.

ŠALÁTY

KARFIOLOVÝ ŠALÁT

600 g karfiolu bez listov, 1 väčšia cibuľa, 20 g cukru, 20 g oleja, voda, soľ, citrónová šťava, čierne korenie, pažitka alebo zelený petržlen.

Umytý, uvarený karfiol rozoberieme na ružičky a dáme do misy. Posypeme nadrobno posekanou cibuľou, polejeme vodou, v ktorej sme rozmiestili cukor, olej a citrónovú šťavu. Vrch posypeme drobno posekanou pažitkou alebo zeleným petržlenom a čiernym korením.

MÚČNIKY

KAKAOVÝ CHLEBÍČEK S JABLKAMI

400 g jablk, 50 g krupice, 2 žltky, 20 g kakaa, 50 g strúhanky, 150 g práškového cukru, 3 bielky, 20 g práškového cukru na posypanie.

Očistené jablká postrúhame, pridáme k nim krupicu a necháme asi pol hodiny stáť. Potom pridáme žltky, kakao, tuhý sneh ušľahaný z bielkov, cukor a strúhanku. Všetko zláhka premiešame, vylejeme do vymastenej a mukou vysypanej chlebíckovej formy a pečieme v stredne teplej rúre. Upečený posypeme cukrom.

MRKVOVÉ PEČIVO

200 g krupicovej múky, 140 g masla buď margarínu, 1 lyžica mlieka, 1/2 prášku do pečiva, 150 g lekváru, 30 g práškového cukru na posypanie, soľ, citrónová kôra.

Očistenú, uvarenú mrkvu pretrieme cez sito. Tuk rozdrobíme s mukou, pridáme pretretú mrkvu, prášok do pečiva, postrúhanú citrónovú kôru, soľ, mlieko a vypracujeme cesto. Na pomúčenom lopári ho rozvalkáme asi na hrúbku stebla a pokrájame na rovnaké štvorčeky, ktoré plníme lekvárom. Štvorček preložíme do kríza, pritlačíme a dáme na suchý plech upiecť. Upečené pečivo posypeme cukrom.

MLADÝM GAZDINÁM

- Prevarené a rýchle ochladené mlieko vydrží dlhšie.
- Mäso vyprážané na prudkom ohni je chutnejšie.
- Zelenú vňaf sekáme tesne pred pridaním do pokrmov.
- Aby múčniky pri pečení nezhnedli, položíme na ne čistý papier.

BIAŁA BIEGUNKA CIELĄT

Jest to choroba bardzo zaraźliwa, w znacznej większości wypadków śmiertelna. Wywołuje ją cały szereg drobno-ustrojów, które są bardzo złośliwe. Zarażki te znajdują się w bardzo znacznych ilościach w kale i moczu chorych sztuk, na wymieniu i pochwie krów. Zarażają noworodka przez przewód pokarmowy już w czasie porodu lub w pierwszych dniach życia. Zarażenie może nastąpić nawet w łonie matki, o ile bakterie znalazły się u niej w obiegu krwi. Bardzo często też następuje zarażenie przez niezawiązaną i niedezynfekowaną pępowinę. Okres wylegania choroby jest bardzo krótki i określa się go w godzinach. Większość cieląt zachorowuje w pierwszym lub drugim dniu po urodzeniu. Przy przebiegu ostrym choroba trwa nie dłużej niż trzy dni i rozwija się stopniowo. Z początku zanika apetyt, cielę jest mało ruchliwe i osowiale. W ciągu 12 - 24 godzin pojawia się biegunka, przy czym kał jest żółtawy i cuchnący. Biegunka szybko wzmagana się, wypróżnienia stają się szarawo-białe, płynne. Okolica odbytu zanieczyszczona jest płynnymi odchodami. Cielę z każdą godziną słabnie i mimowolnie oddaje kał. Z początku temperatura ciała podnosi się do 40°C, oddech jest przyspieszony. Z czasem cielę zupełnie słabnie, leży nieruchomo, z jamy ustnej wypływa mu ślina a od czasu do czasu występują drgawki. Zazwyczaj w ciągu 24 - 72 godzin, wśród objawów silnego osłabienia i ustania biegunki, następuje śmierć. Śmiertelność na tę chorobę dochodzi do 80 - 100 procent. Pozostałe przy życiu cielęta dugo jeszcze mają biegunkę, chudną i przestają rosnąć. Niekiedy choroba ulega powikłaniom w postaci zapalenia stawów, pępowiny, płuc i jamy ustnej.

Troskliwa opieka nad matką, utrzymywanie wymienia w czystości, przymywanie i odkażanie dróg rodnych i tylnej części tułowia matki przed i po porodzie oraz gruntowniejsza dezynfekcja pępowiny po urodzeniu w dużej mierze zabezpieczają nam przychówek cie-

iął przed tą groźną chorobą. W oborze, w której wystąpiła biała biegunka, koniecznie należy przed ocieniem obmywać zady i wymiona krów 3% roztworem lizolu, kreoliny, a pępowiny cieląt natychmiast po urodzeniu jodynować i przewiązywać. Szczególną uwagę należy zwrócić na prawidłowe żywienie krów cielnych, zapewniające oprócz składników podstawowych, mieszanek mineralną. Na dwa tygodnie przed wycieleniem dobrze jest podać krowie 500 000 jednostek witaminy A, najlepiej w formie preparatu rozpuszczalnego w wodzie. W ten sposób zwiększa się ilość tej witaminy w siarze, którą otrzymuje cielę.

Aby opanować straty w oborach, w których występuje biała biegunka, stosuje się szczepienie krów cielnych przy pomocy szczepionek, bierne uodparnianie urodzonych cieląt za pomocą surowicy, oraz zapobiegawcze podawanie antybiotyków lub sulfamidów. Jednak wszystkie te środki są mało skuteczne, o ile nie zapewni się prawidłowego żywienia krów i dobrych warunków odchowu cieląt.

ZARAŹLIWE CHOROBY INDYKÓW

Biała biegunka - jest najbardziej niebezpieczną chorobą indyczat. Najłatwiej zapadają na nią pisklęta do 3 tygodni. Źródłem zakażenia mogą być jaja. Zakażone pisklęta giną najczęściej w pierwszych trzech tygodniach życia, a jeśli wyzdrowieją, w ich jelitach i wątrobie pozostają zarazki. Z chwilą, kiedy młoda indyczka jest zdolna do rozpolodu, zarazki przedostają się do jaja a z niego do zarodka. Sztuki dorosłe, które w młodości przeszły tę chorobę, noszą w organizmie zarazki i wydalają je z odchodami na zewnątrz, przyczyniając się w ten sposób do zarażenia nie tylko indyków, ale także innego zdrowego drobiu. Trzeba pamiętać, że nosicielstwo zarazka trwa przez całe życie ptaka.

Cholera drobiu. Jest to choroba o różnym przebiegu - czasem gwałtowna, czasem przewlekła, powodująca jednak duże straty. Wystąpieniu jej sprzyjają: nieprzestrzeganie higieny oraz osłabienie odporności indyków wskutek ich złego żywienia i złych warunków wychowu. (js)

PRAWNIK

ALIMENTY DLA RODZICÓW

Nie tylko rodzice płacą alimenty na swoje dzieci, ale są też sytuacje odwrotne. Matka lub ojciec mogą wystąpić do sądu z pozwem o przyznanie im alimentów od dzieci. Np. wtedy, gdy sprawdzie otrzymują emeryturę lub rentę, lecz jest ona tak niska, że nie wystarcza na zaspokojenie uzasadnionych potrzeb. Także wtedy, gdy nie są w stanie dorobić się skromnej renty lub emerytury. Pozew do sądu może być napisany odrecznie, bez pomocy adwokata. Składamy go w sądzie właściwym ze względu na nasz adres zamieszkania lub na miejsce zamieszkania dzieci. Nie ponosimy przy tym żadnych kosztów sądowych, ani opłat. Jeśli mamy kilkoro dzieci, to powinniśmy domagać się alimentów od wszystkich. Gdy sytuacja materialna dzieci jest różna, sąd zasądzi inną kwotę od każdego z nich, np. najbogatsze z dzieci może sąd zobowiązać do zapłacenia najwyższej kwoty. Jeżeli dzieci mają takie same możliwości zarobkowe i majątkowe, wówczas alimenty będą takie same. Ale jeśli jedno z nich jest tak biedne, że nie będzie w stanie spełnić obowiązku alimentacyjnego, wtedy całą kwotę alimentów płaci pozostałe dzieci. Gdy mamy kilkoro dzieci i występujemy o alimenty tylko od jednego z nich, musimy liczyć się z tym, że nie otrzymamy całej kwoty alimentów, lecz tylko tę część, która przypada na nasze dziecko (Art. 128, 129, 133, 135, 144 kodeksu rodzinnego i cywilnego).

RODZINA ZASTĘPCZA

Jeśli dziecko jest pozbawione całkowicie lub częściowo opieki rodzinnej, to na podstawie orzeczenia Sądu Opiekuńczego może zostać umieszczone w rodzinie zastępczej. Rodzinę taką mogą utworzyć małżonkowie lub osoba samotna. Gdy chcemy przyjąć na wychowanie dziecko w ramach rodziny zastępczej, musimy na stałe mieszkać w Polsce, nie być pozbawio-

nym władzy rodzicielskiej, ani ograniczonym w niej. Nie możemy być też chorzy na chorobę, która uniemożliwiaby właściwą opiekę nad dzieckiem. Powinniśmy ponadto mieć odpowiednie warunki mieszkaniowe oraz stałe źródło utrzymania. Oprócz tego musimy uzyskać pozytywną opinię ośrodka pomocy społecznej, który jest właściwy ze względu na nasze miejsce zamieszkania. Niektóre rodziny zastępcze mogą pełnić zadania pogotowia rodzinnego. Dzieci są do nich kierowane na pewien okres (nie dłużej jednak niż na 12 miesięcy), do momentu, gdy unormuje się ich sytuacja życiowa (Ust. z 18.2.2000 r. - Dz. U. nr. 19, poz. 238).

URLOPY OKOLICZNOŚCIOWE

Pracownik ma prawo do urlopu okolicznościowego, za który przysługuje mu normalne wynagrodzenie. Chcąc go uzyskać, powinien wystąpić z wnioskiem do swojego pracodawcy. W zależności od okoliczności, przysługują nam 2 lub 1 dzień wolnego. 2 dni urlopu okolicznościowego przysługuje z powodu: ślubu własnego, urodzenia się naszego dziecka (niezależnie, czy pierwszego lub kolejnego) oraz zgonu i pogrzebu wzspółmałżonka, dziecka, naszych rodziców, maccochy lub ojczyma. Natomiast 1 dzień przysługuje w razie: ślubu swojego dziecka, zgonu oraz pogrzebu naszego rodzeństwa, teściów, dziadków oraz innej osoby, która pozostaje na naszym utrzymaniu, lub pod naszą stałą opieką (Rozp. Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 15.5.1996 r. - Dz. U. nr. 60, poz. 281).

WYPALANIE TRAW

Jak już nieraz pisaliśmy, wszelkie wypalanie traw jest całkowicie zakazane. Powoduje bowiem straty biologiczne (wbrew powszechnemu poglądowi, po wypalaniu najszybciej odchodzą... chwasty), a na domiar złego grozi wybuchem pożaru. Nie wolno wypalać traw: na łąkach, pastwiskach, nieużytkach, rowach, przy pasach przydrożnych dróg i na szlakach kolejowych w strefie oczeretów i trzcin. Podpalaczom grozi kara więzienia do 3 lat (Dz.U. nr. 114 z 1991 r.).

HVIEZDY O NÁS

LEV (23.7.-23.8.)

 Vyzerá na to, že to nebude pokojný mesiac. Ohrozuje ťa konkurenčia, ako aj nezmyselná závisť. Jediný spôsob, ako si s tým poradiš, je prijímať zlomyseľnosti pokojne a ľahostajne. Srdečnosť tvojich najbližších ti pomôže uvoľniť napätie. Máš šancu výhrať v multi lotku. Hoci to nebude stotisíc, ale aj malá výhra teší.

PANNA (24.8.-23.9.)

 Tento mesiac môžeš prežiť celkom príjemne. V práci ti pomôžu známosti. Doma slnko pekne svieti, aj keď nie sú vylúčené malé mráčiky. Venuj trochu pozornosti svojmu zdraviu, nie je celkom v poriadku, najmä keď ide o trávenie. Dodržuj diétu a nájdì si trochu času na odpočinok.

VÁHY (24.9.-23.10.)

 Tvoje novátoriské plány nemajú teraz šancu na úspech. Nič nepresadzuj nasilu, lebo všetko pokazíš. Dôležitý je úsmev a duševná pohoda. Tvoja finančná situácia sa pomaly urovná a zmiznú aj zdravotné ťažkosti. Popri práci nezabúdaj na rodinu a priateľov, majú ti za zlé, že ich zanedbávaš.

ŠKORPIÓN (24.10.-22.11.)

 V práci sa všetko vyvíja podľa tvojho priania. Tu by ti nemali prekázať žiadne neočakávané prekvapenia a napätie. Modernizáciu tvojho pracoviska môžeš len privítať, ulahčí ti prácu. V polovici mesiaca ťa čaká vážny rozhovor. Neprenáhli sa s rozhodnutím. Doma všetko klape, čiže celkom dobrý mesiac.

STRELEC (23.11.-21.12.)

 Pozor! Tvoja dôverčivosť a podceňovanie maličkostí ťa môžu stáť príliš draho. Pozorne preštuduj každú zmluvu a potom dodržiavaj stanovené lehoty. Vyhneš sa komplikáciám. Tvoj rodinný život je bez problémov, ale nezabúdaj ani na starých priateľov, urobil by si im veľkú radosť.

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

 Nezabúdaj, že teraz je najdôležitejšia tvoja práca. Budď dosledný, vytrvalý a nedaj sa zviest z cesty. Na tom veľa záleží. Pracovné rokovania prebiehajú úspešne. V racionálnom rozložení povinností ti pomôže pokojné ovzdušie. Vyhýbaj sa pokuseniu a nepodlahni vlastnej slabosti, lebo všetko pokazíš.

VODNÁR (21.1.-18.2.)

Tvoja práca a úsilie sa konečne dočkajú uznania. Musíš si však určiť jeden cieľ a na ten sa sústrediť. Ty by si totiž rád robil desať vecí naraz a z toho nemôže vzniknúť nič dobré ani v práci, ani nikde inde. Koncom mesiaca by ti dobre urobila krátká dovolenka, najlepšie v horách.

RYBY (19.2.-20.3.)

Snaž sa udržiavať priateľské a pracovné kontakty, zídu sa ti. Čakajú ťa súčasné konflikty a napätie na pracovisku, ale svojou vytrvalosťou a pojmom všetko prekonáš. Tvoje nové nápady získajú uznanie. Vyhýbaj sa špekulácií a nečistej hre. V poslednom týždni prežiješ milé chvíle v milej spoločnosti.

BAREN (21.3.-20.4.)

Bud' opatrný. Zdanlivo bezvýznamné veci môžu mať veľký význam pre tvoje životné úspechy. Náhle zmeny v práci môžu vyvolať chaos a nervozitu. Pozorne sa dívaj okolo seba, aby si sa vyhol nepríjemným prekvapeniam. Ťažkosti v práci sa môžu odraziť aj na tvojom rodinnom živote. Vyhýbaj sa tomu.

BÝK (21.4.-20.5.)

Čaká ťa dosť ťažké obdobie. Nebude ľahko prispôsobiť sa novým požiadavkám. Už na začiatku mesiaca ťa čaká nepríjemné prekvapenie. S úľavou sa budeš vracať z práce domov, kde naštastie nájdeš pochopenie. Tvoj citový život je harmonický, hoci nie sú vylúčené ani drobné spory.

BLÍŽENCI (21.5.-21.6.)

Spočiatku trochu nepokoja, potom sa však všetko ujasní a pôjde hladko. V práci máš možnosť prejavíť svoju iniciatívu a schopnosti. Ak budeš postupovať rozvážne, máš šancu na postup. Dobré vzťahy v práci ti môžu pomôcť dosiahnuť aj finančnú stabilitu. V osobnom živote bez väčších výkyvov.

RAK (22.6.-22.7.)

Nespoliehaj sa príliš na spolupracovníkov, bud' opatrný a sám ukáž, čo dokážeš. Každé dôležitejšie rozhodnutie si vždy dobre premysli. V osobnom živote sa nakopilo trochu nedorozumení. V rozhodujúcom rozhovore bud' diplomatický a vyhýbaj sa chulosťivým tématom. Nie každý chápe racionálne argumenty. (jš)

NÁŠ TEST

Prejavujete často apatiu?

1. Máte okolo seba dosť priateľov?

a/ Mám, ale ich počet ma nezaujíma - 5; b/ Dobrý priateľ je ten vysnívaný - 3; c/ Priberať priateľov je vždy aktuálne - 8; d/ Nestojím o nich - 1; e/ Viac priateľov, viac starostí - 6; f/ Chcem mať veľa priateľov - 10; g/ Mám dosť starostí aj bez priateľov - 2.

2. Dokážete sa prirodzene nadchnúť?

a/ Nemám chvíľky bez záujmu - 5; b/ Nadšenie ľudia často len predstierajú - 3; c/ Dianie okolo mňa ma povzbudzuje - 8; d/ Snažím sa všetkému vyhnúť - 1; e/ Môj záujem o okolie je známy - 6; f/ Ľudia ma len znervózňujú - 2; g/ Som skoro vždy nadšený - 10.

3. Potrebujete často povzbudenie?

a/ Niekedy áno - 5; b/ Ani povzbudenie ma nenadchne - 3; c/ Spravidla som nadšený - 10; d/ Dosť často - 2; e/ Je ním pre mňa život okolo mňa; f/ Áno, keďže mi chýba chuť do života - 1; g/ Skôr ja povzbudzujem iných - 7.

4. Zaujímate sa o spoločenské udalosti?

a/ Len výberovo - 5; b/ Nezaujíma ma ani to, čo bude zajtra - 2; c/ Zaujímajú ma všetky spoločné veci - 10; d/ Skôr ich prehliadam - 3; e/ Rád sa na nich zúčastňujem - 9; f/ Som skôr pochúzený sám do seba - 1; g/ Primeraňe ich sledujem - 7.

5. Túžite byť pri tom, ak sa niečo deje?

a/ Nebránim sa tomu - 5; b/ Opak je vzrušujúcejší - 2; c/ Túžim po tom, aby sa niečo dialo - 10; d/ Vyhýbam sa tomu - 3; e/ Pozorne sledujem každú zmenu - 8; f/ Najradšej som sám so sebou - 1; g/ Som rád, ak o všetkom včas viem - 7.

HODNOTENIE

5-16 bodov: Sklon k častým apatiám je pre vás príznačný. Nemusí to však byť nevyhnutné. K postupnej zmene môže prispieť snaha všímať si viac okolie a zaujímať sa o činnosť ľudí. Začať môžete v najbližšom okolí.

17-28 bodov: Prejavys apatie sa nevylučujú, ale nie sú pre vás príznačné. Možno je to len nezáujem alebo podceňovanie.

29-40 bodov: Prejavys apatie sa na vás nevysiahujú, ani vám nehrozia.

41-50 bodov: Pre vás je príznačný záujem o dianie v okolí, prejavys apatie sú vylúčené. (jš)

MENO VEŠTÍ

BOHUSLAV - živé, slnečné, usmiate a svetlé meno.

Pochádza obyčajne z mnohotetnej nezámožnej rodiny a je často prvým dieťatom alebo aspoň jedným z prvých detí. Je to najčastejšie človek s tmavými vlasmi, nezriedka brunet. Má okrúhlú tvár, dosť vysoké a vypuklé čelo, vystupujúce lícne kosti, tmavohnedé alebo tmavé oči, dlhé riasy a husté, nezriedka zrastené oboče. Často máva väčší nos, široké, mäsité pery a pekné zdravé zuby. Býva dosť strednej postavy, ramenatý a vcelku pomerne silný. V mnohom sa podobá matke. Ked sa ocitne v spoločnosti, stáva sa váhavý a zdanivo nesmelý, ale v každommom živote je dosť pohyblivý, živý a rozhodný. Niečo ho neustále ženie dopredu, pritahuje a láka a on sa tomuto lákaniu a vonkajším impulzom spravidla oddáva.

Obyčajne je z neho sotva priemerný žiak. Základnú školu ešte dokáže ukončiť bez väčších ťažkostí, ale v

U lekára:

- Pijete?
- Hm...
- Bol by som rád, keby ste odopovedali úprimne.
- Viete, je to tak: ja si myslím, že nie, a moja žena tvrdí, že áno.

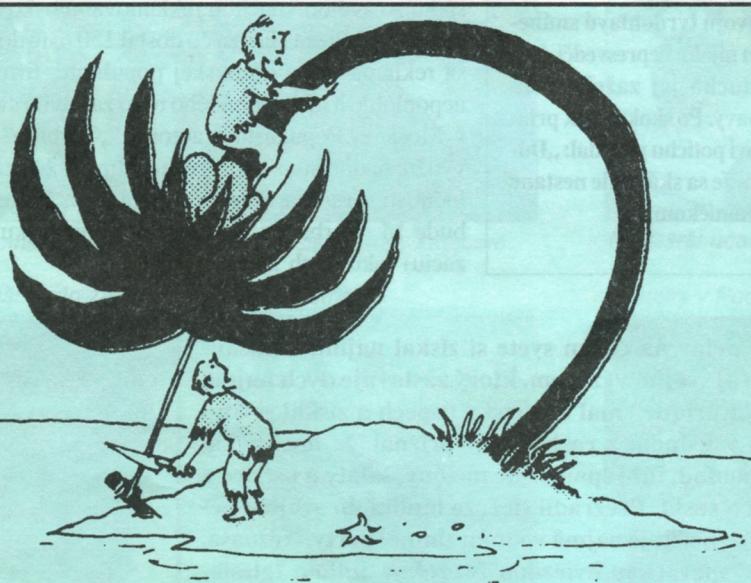
* * *

Syn sa obracia na otca:

- Otec, ľudia vravia, že manželstvo je lotéria. Je to pravda?
- Nie celkom. V lotérii máš predsa len nejakú šancu.

* * *

- Koľko mlieka vám každý deň dá tá vaša krava?

– Zbohom, Giorgio, a veľa šťastia!

strednej je už značne slabší a nezriedka ju ani neukončí. Stáva sa z neho dobrý rolník, záhradník, niekedy vodič alebo údržbár.

Doma sa Bohuslav často cíti opostený. Máva prísneho a nervózneho otca, ktorý mu neodpustí žiadny priestupok. Naproti tomu matka, ktorá často chorlave, syna priam zbožňuje a často ho rozmaznáva.

Neznáša prácu v úrade, najradšej ma manuálnu prácu. Žení sa obyčajne s múdrou a hospodárnou ženou, ktorá veľmi rýchlo prevezme kormidlo v domácnosti. Bohuslav v mladosti robí súčas rodine hodne starostí, ale po svadbe sa ukludní, je domased a priam vzorne sa stará o rodinu. Máva obyčajne tri deti, často synov, ale niekedy aj jednu dcéru, ktorým býva starostlivý a pomerne zhovievavým otcom. Všeobecne je dosť uzavretý a nedôverčívý, ale ked si nájde priateľa, je mu veľmi oddaný. Zdravie mu slúži celkom dobre a dožíva sa pomerne vysokého veku. (js)

S N Á R

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívalo: Pochodeň horiacu vidieť - dlhý život; zhasnutý vidieť - smrť; niest - tvoja láska bude opäťovaná; zdaleka svietiaca - objasníš záhadu.

Pokutu platiť - prospch, zisk.

Polárnú krajinu vidieť - tvoje city ochladnú. Pomatený byť - čaká ta niečo neprijemné. Popíjať seba vidieť - šťastie, úspechy. Porázka, utriatie ju - urobíš nejaký dobrý skutok.

Portrét vlastný vidieť - lepšie spoznáš sám seba; cudzí vidieť - pred tebou nová láska.

Posteľné prádlo - skorý sobáš.

Postroj konský vidieť - pohodlie, blahobyt.

Pot - skorá nemoc;

Potíť sa - čaká ta tvrdá práca.

Potopit sa - si vrtošívý.

Povodeň - pohádaš sa s príbuznými.

Povraz vidieť robiť - čakáš na neúspechy v práci; šplhat sa po ľom - dostal si sa na zlú cestu; prestrihnúť - spôsobiš niekomu škodu.

Pozlátene predmety - rád počúvaš klebety.

Pozvánku dostať - si ctíziadostivý; odoslať - zúčastniš sa na slávnosti.

Požičiavať niečo - dostaneš nejaký darček.

Požičovňa kníh - snaž sa lepšie využívať svoj čas.

Prádlo vešať - dozvieš sa novinky; pekné v skriní vidieť - blahobyt; špinavé - hádka, zlost; praf - klebety. (js)

KRÁL CESTNÝM PIRÁTOM. Modré Ferrari preletelo na dánskej diaľnici rýchlosťou vyše 140 km/hod, čiže o 30 km rýchlejšie, než to dovolujú tamojšie predpisy. Policajná hliadka však, nemohla zadržať cestného piráta, keďže sa ukázalo, že za volantom nesedel obyčajný dánsky občan, ale kráľ susedného Švédska Karol Gustáv XVI., ktorému prislúcha exterritorialita. Vladár, ktorý neskôr poprosil o prepáčenie, ako dôvod svojho prieskumu uviedol, že sa ponáhľal na letisko pre deti.

ROZVOD NAMIESTO TEHOTENSTVA. Manželstvo slávnej slovenskej modelky Adriany Sklenárikovej a francúzskeho futbalistu Christiana Karembeau pretrvalo len poldruha roka, keďže počas týchto 18 mesiacov mali mladomanželia - pre nával profesionálnych poviností - len neveľa času, aby sa mo-

hli natešiť sebou. Taká situácia, ako je známe, nepraje trvalosti žiadneho manželského zväzku. Ako sa však hovorí, bezprostrednou príčinou rozvodu bola najmä Adrianina zmluva, v ktorej je napísané, že ako modelka reklamujúca podprsenky nemá právo otehnotniť. Na snímke: Adriana s Christianom ešte pred rozvodom.

BEZ BABIČKY ANI KROK. Mladý americký filmový herec Leonardo DiCaprio, ktorého si pamätáme najmä z veľkofilmu *Titanic*, je už dávno plnoletý, má na svojom konte milióny dolárov a nespočetné množstvo obdivovateľov. Napriek tomu v profesionálnom živote nie je celkom samostatný. Nedokáže sa totiž sám rozhodnúť, ktorú z ponúknutých filmových úloh (vlani ich mal vyše 50) má prijať. Preto, kým sa oboznámi s novým scenárom, posielala ho zakaždým svojej nemeckej babičke Helene. Keď ona rozhodne, že by mal v danom filme zahrať, Leonardo rýchlo podpisuje dohodu s filmovým producentom. Babička Helena je tiež prvou osobou, pred ktorou prednáša text z nového filmu. Na snímke: Leonardo s babičkou.

Z TENISOVÉHO KURTUDO PRIEPASTI. Slávna nemecká tenistka Steffi Grafová, ktorá nedávno ukončila svoju skvelú športovú kariéru, si na Novom Zélande vyskúšala skok na lane, tzv. bandži. Steffi skočila z mostu vo výške 30 metrov, čo jej, - ako neskôr povedala, - poskytlo množstvo silných zážitkov. Podľa očitých svedkov sa Steffi visiacia na lane, ktoré sa hojдалo hore a dole, po celý čas šťastne usmievala. To sa však už nedá povedať o André Agassim, slávnom americkom tenistovi a súčasne Steffinom snúbencom, ktorý ju od skoku dlho odhováral. Keď však zistil, že svoju tvrdohlavú snúbenicu nijako nepresvedčí, jednoducho jej zaželal veľa zábavy. Po skoku však priateľovi potichu povedal: „Dúfam, že sa skákanie nestane jej koničkom.“

KATALÓG INDISKRÉTNOSTÍ. Známi americí herci a manželia Nicole Kidmanová (32) a Tom Cruise (37) zostavili „katalóg indiskrétností“, ktoré sú ochotní prezradíť, samozrejme za veľké peniaze, novinárom. Za najpikantnejšie historky z ich súkromia však treba v USA zaplatiť až dva milióny dolárov, kým v Európe „iba“ milión.

„GORBI“ V REKLAME. Nový ruský prezident zabezpečil svojmu predchodecovi Borisovi Jeļcinovi slušný dôchodok, bezpečnosť, právnu imunitu, nádhernú rezidenciu so služobníctvom, tri limuzíny so šoférmi, šestnásť ochranárov a päť sekretárov. Ruskí daňovníci hradia do konca všetky výdavky zviazané s jeho verejnou činnosťou. Naproti tomu známy autor perestrojky Michail Gorbačov, prvý a súčasne posledný prezident ZSSR, ktorého si dodnes vážia na celom svete, dostáva len stodolárový dôchodok a nemá žiadne privilegiá. „Gorbi,“ ktorému nedávno na rakovinu zomrela manželka Rajsa, sa dnes udržuje hlavne z honorárov za svoje knihy a prednášky. Privyrába si aj v reklamách. Pred dvomi rokmi spolu so svojou vnučkou reklamoval moskovské reštaurácie firmy Pizza Hut, za čo dostal 150 tisíc dolárov. Hoci sa reklama tešila obrovskej popularite, firme to veľmi nepomohlo a na jar minulého roku zastavila svoju činnosť v Moskve. Popularitu a autoritu „Gorbiho“ chce teraz využiť riaditeľstvo rakúskych štátnych železníc. V spoľočnosti Arnolda Schwarzeneggera a Rogera Moorea bude M. Gorbačov propagovať perestrojku (modernizáciu) rakúskych železníc.

BOŽSKÝ ENRIQUE. Milióny obdivovateľov na celom svete si získal najmä latinsko-americkými rytmami svojich pesničiek, ako aj svojím výzorom, ktorý zastavuje dych najmä mladým dievčatám. Jeho posledný album „Enrique“ mal obrovský úspech a získal si titul platinovej platne. Enrique (na snímke) sa v jednom z rozhovorov priznal, že hoci nemá vysnívaný ideál ženy, verí v lásku na prvý pohľad, ľubi španielske melóny, šaláty a ustrie a k jeho najobľúbenejším jedlám patrí pizza a sushi. Prezradil tiež, že hudbu do svojich pesničiek skladá v posteli, o štvrtej nad ránom, a zbožňuje najmä vodné a zimné športy. Neznáša, keď ho porovnávajú s jeho slávnym otcom, speváckou hviezdou 70. rokov Juliom Iglesiasom. Tvrdí, a iste oprávnene, že ľudia kupujú jeho platne najmä preto, že sa im páči jeho hudba a nie preto, že má slávneho otca. (pk)

V skupine dievčat (M2) zvíťazila M. T. Jaworska z Podvľka pred B. Moždžeňovou z Podsklia

Miesto štartu a cieľ obklopovalo najviac divákov

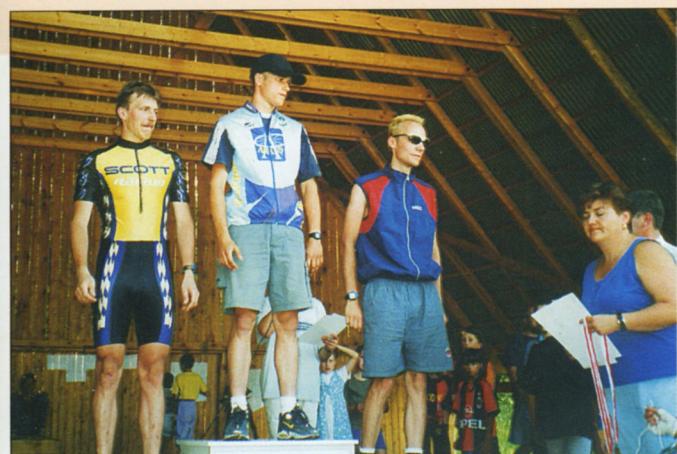

Finišuje A. Stasiak z Podvľka

Podvľčania sa dobre postarali nielen o preteky, ale aj o žaludky účastníkov

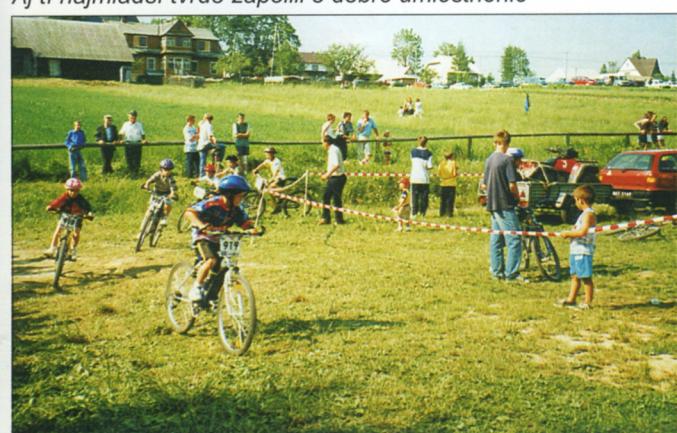

SVIATOK CYKLISTIKY V PODVLKU

Víťazi v skupine S: M. Tylek pred M. Musikom a A. Zajäcom

Aj tí najmladší tvrdzo zápolili o dobré umiestnenie

Najstarší účastník pretekov - 65-ročný J. Kasprzak zo Skawiny

Preteky v Podvľku spestrila miestna dychovka

Najmladší členovia dychového orchestra v Nižných Iapšoch. Foto. P. Kollárik

DRUKARNIA
TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

*Zrealizujemy
Twoje
Pomysły i ...
nie zapłacisz wiele.*

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7
tel./fax (012) 634 11 27, 632 66 04

Oferujemy: jedno- i wielobarwne druki wysokiej jakości do formatu A2, skład komputerowy, kompleksowe opracowanie prac, prace introligatorskie, wydawnictwa i inne

TSP

WYDAWNICTWO
TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE
poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, <i>Slowacy w Polsce cz.I</i> , (rocznik), Kraków 1993	9,00 zł
Almanach, <i>Slowacy w Polsce cz.III</i> , (rocznik), Kraków 1995	10,00 zł
J. Ciagwa, J. Szpernoga, <i>Slowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994	8,00 zł
Zbigniew Toboński, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994	10,00 zł
J. Ciagwa, <i>Dzieje i współczesność Jurgowa</i> , Kraków 1996	10,00 zł
H. Homza, St. A. Sroka, <i>Štúdie z dejín stredovekého Spiša</i> , Kraków 1998	11,00 zł
<i>Miejsce w zdarzeniu – antologia współczesnych opowiadań słowackich</i> , Kraków 1998	12,00 zł
Vlastimil Kovalčík, <i>Klucz Światła – wybór poezji</i> , Kraków 1998	13,00 zł
Pavol Országh Hviezdoslav, <i>Deti Prometeusa</i> , Kraków 1999	20,00 zł
<i>Slovakistika v Polsku – Zborník materiálov z 1. slovakistickej konferencie</i> , Warszawa–Kraków 1999	10,00 zł

Biuro Zarządu Głównego TSP, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel.: 632-66-04 tel./fax: 634-11-27
NIP: 676-01-12-788
nr konta: Bank PKO S.A. Grupa Pekao S.A.
III/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100